

5

Г.П.Б-ка обяв. змс.
Лнгр. 1961 год
Акт № 25 302

ВАРД

ЛЫҘҘЫ ТАЈӨ НҘҘАЫС:

МИТРУК ЈАК — Сиа лечыс мынӑс	1
НЮБДИНСА ВИТТОР — Вөр- җаһ	5
ЈОГ СИН — Гажа би	6
СҒ. ПОЛЪАРНЫЈ — Лӑтејнӑ- јын да лӑтејшикјас	7
М. ЛКАЧОВ — Гӑрис брига- да	10
ЈОГ СИН — Ғелегатка	12
КРИТИКА	
ПАРМАЗОН — Кытӑо сӑнӑ Ғима Веһ	13
НЮБДИНСА ВИТТОР — Лебе- фов гӑжӑд вьлӑ вочакыв	14
РЕДАКЦИЈАҘАҘ ГӑЖӑДЈАС	
ИЗЈУР ИВАН — Мыј лӑб пое- җијаыс	16

Пролетарскӑј лӑте, агура уж абу ӑтка-ӑтка јӑз-
лӑнмог. Сӑјӑ ужыс колӑ лоны ужалыс став војтыр лӑн
зев ыжыд моғӑн, медвојдӑр-нӑ пролетарскӑј ли-
тература кыпӑдан ужӑ колӑ кучӑсны уларникјас-
лы, ӑд најӑ медвоҗа јӑз, кодјас ужалӑны сотси-
алистическӑј метода ужӑн, сы вӑсна и најӑ вермас-
ны буржыка петкӑдлыны сотсиализмлаҘ мијанлыс
гырыса вослалӑмсӑ.

Перестроитчыны

Пролетарскӑј гӑжыҗас комӑ ассот-
сиатсијалӑн робочӑјјас дӑнӑ, вӑрлӑзью-
јас дӑнӑ, батракјас дӑнӑ да колхоз-
никјас дӑнӑ шыӑдчӑм — зев ыжыдтор
комӑ литература исторӑиын.

КАПП-лӑн Областувса III-ӑд кон-
ферентсија (1930-ӑд воа октабр тӑ-
лысӑ) пролетарскӑј комӑ литература-
ӑс доҗалӑс таҗи:

„Пролетарскӑј комӑ литература ез
бергӑдчы реконсрукција каалаҘ-да
олӑмыс колтчиҗ“.

А мыј лӑб олӑмыс колтчӑмыс?
Сӑјӑ, мыј пролетарскӑј литература оз
тырмымӑнја участвуйт классӑвӑј ты-
шын, сӑҗкӑ и оз пӑрт олӑмӑ ас во-
җас сулалаҘ медыжыд моғсӑ.

III-ӑд конференција бӑрын проле-
тарскӑј комӑ литература мыјкӑ мын-
да перестроитчиҗ-нын, сӑмын омӑла-
на. Војыв крај воҗын сулалаҘ мед
гырыс моғјас вӑсна ми огӑнв тыр-
мымӑнја тышкасӑ.

Мыј вӑсна ташӑм нӑжӑ мунӑ пе-
рестројкаыс? Помкаыс ӑви: проле-
тарскӑј комӑ литература кынӑдан уж
гӑгӑр абу мобилизуйтӑма вниманӑсӑ
ужалыс јӑзлыс-да. А-ӑд 26 мортыд
(КАПП-ын сы мында шӑен) сӑјӑ уж-
тӑ оз вермыны вӑчны.

Медым пролетарскӑј комӑ литера-
тура збылысӑн вӑли комӑ робочӑј кӑ-
ын сотсиализм стрӑитан вына ӑружӑ-
ӑн, пролетарскӑј комӑ литература кы-
пӑдан ужас колӑ кыскыны вьлӑ јӑ-
зӑс ужалыс војтыр пышкыс. Тајӑс
щӑктӑ култура револутсијалӑн вьл
кад, тајӑс щӑктӑ комӑ литературалӑн
ӑнија состојанӑыс.

Ударник — вӑрлӑзьюјас, ударник — ро-
бочӑјјас, ударник — колхозникјассӑ —
кодјас пышкыс мијанлы колӑ быдтыны
гӑжыс вьл кадрјасӑс. Кујим лозунг
колӑ лоны пролетарскӑј комӑ гӑжыс-
јаслӑн: творчестводаҘ банӑн, крити-
калаҘ банӑн да ударникјаслаҘ банӑн.
Тајӑ торјассӑ мијанлы ниӑти звук кеж-
лӑ оз ков вунӑдны.

Мыј вӑчны тајӑс олӑмӑ пӑртӑм
куҗа? Медвојдӑр — тӑдмӑдны удар-
никјасӑс пролетарскӑј литература
моғјасӑн да кыскыны најӑс творче-
ство ужӑ.

Мијанлы оз ковны гӑлӑҗас, кол-
јас гӑжӑны гӑжӑм радӑи. Гӑжыс — сотси-
ализм вӑсна тышкасыӑ боҗс. Сотси-
ализм вӑсна-нӑ тышкасыӑ колӑ про-
летарскӑј идеологија вьлӑын сулалӑ-
мӑн.

Гӑжысјасӑс Маркизм-Ленинизмӑн
вооружӑтӑм — медыжыд моғ. Кымын гӑ-
жысӑлӑн мировозренӑныс вьлӑын — сы-
мын сӑјӑ вермас ӑетны буржык гӑ-
жӑд. Фактјасӑтӑ пасјалӑмид ӑли еҗа-
нын, реконструкција кадӑ колӑ гӑ-
жӑдад олӑмтӑ петкӑдлыны пыдысаҘ,
медым сӑјӑс вежны колана ногӑн.
Ӓд, пролетарскӑј литература оз сӑ-
мын олӑмнас тӑдмӑд, оз сӑмын олӑм-
сӑ петкодлы, но сӑјӑ олӑмсӑ ве-
жӑ вьл-вьлӑ — сотсиализм са-
ма олӑмӑ.

Таҗ-нын тыдалӑ, кушӑм ыжыд моғ
литератураӑ пырыс ударникјаслыс
тӑдмӑуҗӑс кыпӑдӑмыд. Производст-
војас бердса литкружкјас — гӑжыс
вьл кадрјасӑс быдтан туй.

Пролетарскӑј комӑ гӑжыҗас ассот-
сиатсијалы колӑ збылысӑн бергӑд-
чыны ударникјаслаҘ банӑн.

Кыҗ вит морта организацијаыс-пӑр-
ны со лыдјаса организацијаӑ, лыдӑн
и ужӑн пӑрны массӑвӑј организаци-
јаӑ, медым художествоа кывӑжӑн тыш-
касны партия генералнӑј туйвиҗ вӑс-
на, вьл Војыв вӑсна, сотсиализм
вӑсна, медым лоны олӑм вежысја-
сӑн, медым путкымтны сотсиализм
мунан туй вьлыс пыкӑдјассӑ.

„Ударник“ журнал воҗын сувтӑ
моғ — лоны ударникјасӑс литератураӑ
велӑдысӑн, быдтысӑн.

Ударникјасӑс литератураӑ кыскӑм
куҗа ташӑм конкретнӑј торјас колӑ
вӑчны:

1. Быд предпрӑјатвӑ бердӑ, вӑр-
Ғеланкајасӑ, колхозјасӑ воставны ли-
тература кружкјас да вескӑдлыны
најӑ ужӑн.
2. Литкружкјаслы индны велӑд-
ан туйјас, сы могыс җик пыр-жӑ
КАПП-лыг лӑсӑдны программајас лит-
кружкјаслы.
3. „Ударник“ журналлы чорыдҗы-
ка бостчыны гӑжыс вьл кадрјасӑс
велӑдӑмӑ да унжык леҗавны налыс
гӑжӑдјас.

НЖК-1-1
Волис-на шондлөн асја медвоzza
 зарні југорјасыс вөр пујас кості
 сікт выссö нульштисны... Асја кок-
 ныд, долыд лолөн лолалö сікт... Ле-
 бачдјас војја оннысö палөдöны: өт-
 лаын-мөдлаын шочініка кылыштаас
 налөн сылом шыјас, а сікт кузта
 бара-һін уж вылө мөдөдчөма Міна.
 Міна, гашкө кодкө төдланныд,
 став сікт пастаас онмыс медаа воз-
 за садмыс, уж вылө медвозын вош-
 јыс морт. Сылөн гөллуныс оз щөк-
 ты сорөзсө узыныс.

Миналөн бат-мамыс лун і вој мыр-
 сыломәс да абу вермыломәс озыр-
 лун чөжны.

Мина сіз-жө чөскыд узөм ез төд-
 лы. Сіјө асыс ужсө ештөдыштас да
 унжыксө ужалө бокө—буржыка олыс
 өзлы.

Минаөс адзан-кө—пыр-і төдан: сіјө
 уна уж бертө, кіјасыс ош лапа код
 јонөс, пелпомјас пызанкоф паскы-
 дөс, бан чуқјас сөд вөрөн воалөны.
 Сылөн тушаыс сөкыд ужсө бертны
 ыжыда быдмыломә. Щөка јылас пе-
 тыштөма јаран тошкөф, косінік, кы-
 мынкө сіа сөд тош. Плешыс вошјө-
 ма кушмыны, кулігаөн кушіныс пыщ-
 кө пырө.

Уж вылын бөрө везөдөм Миналөн
 ез вөвалы, ез шулы некор: „ог вөч
 —сөкыд“...

Збоја ужалөмысла Міна јона вөлі
 сөлөм вылас воө Кушкыр Петырлы.

Кушкыр Петыр, ме чајта, абу-жө
 быдөнаы төдтөм: кыз нырвома, пас-
 кыд, гөрд тоша, ота рушкыа. Сіјө
 војдөр сікт вылын нималана ыжыд
 да төдана вөлөма. Кушкыр Петыр-
 лөн дөза ватага вөлі көр, асныс шу-
 өны: „со втқымын ставыс“, а јөз
 вомыс кывлан:

— Кушкыр Петырыдлөн жөрыд
 сурсыд петас.

Петралөн ужыд уна. Сіјө Міна
 код ужалыстөгыс овнысө оз вермы.

Ачыс, ескө, везөднысө Минаыс
 абу-жө жөбжык, гашкө Миналадор
 вескі пөв вылө ватага тув-на лшнөј
 ковмас пуктыны да уж вылас нінө-
 мыс нинөм. Прамөј ужө немнас абу-
 на кутчыслөма. Ужавнысө Мина чал-
 мында оз сулав.

Кушкыр Петра кор-сурө вөлі во-
 лывлас Міна дорө. Сорытны бура,
 сөстөма кужө...

— Мина другыс мыј-һін вөчө?..
 Көнкө аслас ужыс ештөма-һін? Вөс
 оліг моз он-ө волы меным ічөвіка
 ужыштны—ужавныс отсыштны. Мі-өд
 текөдыд ог-һін јуксө. Сон сајын ог
 сулалө. Јај сөта. Другөс ме ог өбө-
 діт.

Кор аслаһыс ковмас пыр: „Мина
 друг“...

Минаөс „друг“ да „ог өбөдіт“
 кывјасыс пөжөм сорөніө вөчөны—
 небчөдөны.

Гіалөм лечыс петіс

Віст Мітрук Јаклөн

— А, мыјкө-өд... аслам тај гы-
 рыс ужыс оз-жө-һін тыдав-а,—тер-
 мастөг, нөжјөнік шуө.

— Вот, вот!.. Сіјө-тај і шуа... Нт-
 нөм каріг моз... Мејам ем кымынкө
 төс дор чөвтыштан да пыртајас вө-
 чан, сіјөс вөчыштан. Вөс оз ло.
 Шуа тај, јајыд-і быдөн-өд колө,—
 меліа Миналы висталө Кушкыр Петра.

Миналөн бөрынтчөм абу, щөктас-
 өд нуждаыд.

Асыв. Јөзыс узө-на. Сікт лөнө-
 ма... Шојтчө. Лунја музсө лчөдө;
 сөмын көнкө ічөвіка лөн сы-
 нөдсө кыр сізмоз косыштлас да ко-
 сыштлас чорыд һіа пуө чербан.

Миналы он абу, сіјө важөн-һін
 клөнтө: Кушкыр Петра өһін улын
 керасө, вөчө лыкоф чорыд һіајасыс
 пыртасјас, кодјө пыртөсас рөзјас.
 Кералас-кералас... курітчыштас да
 бара јонжыка вошјас. Ныломыс ба-
 нөдыс кісөкө... чужөмыс доналөма...
 пушыктө...

Шонді летчан дорөз ужалас. Куш-
 кыр Петра волас, сіңјаснас гөгөр
 чөвјалас...

— Бур, јонөс лоһны пыстајасыс.
 Та вылө, другө, позө і донтө мын-
 тыны—шуас Миналы да тошсө ле-
 гөдіктыр бөр пырас керкаө.

Рытнас Минаөс шајөн јукталіс да
 і зон чашка вйна сетіс.

Мөд лун кежлө Минаөс Кушкыр
 Петра коріс төс дор чөвтны.

Мина оз бөрынтчы, бөрынтчыны
 оз поз. да і сөмторјыд өні колө.
 Ужалө көр јај вылө,—јај најөвітө.

Мөд лунө Мина Кушкыр Петралы
 төс дор чөвтис.

Ештөм бөрас Петыр Минаөс кер-
 каас шај јуны коріс.

— Пырам, Мина друг, көнкө-өд
 шыгыштін-жө, шај пузөма, сорөніт
 моз јуыштам.

Мина бара пыріс шај јуны.
 Пукөісны пызан сајө. Сојаныс Пет-
 ралөн абу нужда.

Петра һорөвтчіс шкаплан. Вөстис
 шкап өзөс:

— Гашкө, другыс, муз вылад від-
 лыштас-да?.. Ме чајта сізтө долыд-
 жык лоас. На відлышт,—кыскіс шка-
 пыс гөрд јура вйна сумаја да сетіс
 румкаөн.

Јуіс. Јајгор сојыштис. Кушкыр
 Петра бара румкаөн сетіс.

— Содтышт.

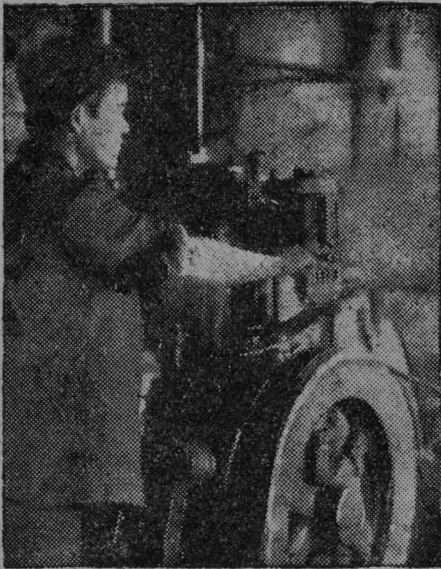
Миналөн куза јулывлытөм помсыд
 дај муз вылад відлыштөмсыд чужөм
 вылас вірыс ворсыштны кутіс.

Нөшта-на көјмөд румка содтіс.
 Вошјисны балагурітны. Сојан-јуаныд
 өз-і кылав.

— Ме-өд текоф гөл јөзсө јона
 радејта. Ог бокө кол. Пыр отсыш-
 та. да те думыштлы, кытчө-нө ко-
 лан?...

Шоналыштөм јурнад Миналы Пе-
 тра вошјіс властыд јылыс мојдны,
 властыд вылө сакны,—рөзөрітасны-
 пө і тіјанөс; оломјасныдтө боетасны...
 Сіјө пестө, ас улас бертө, ас бала
 вылас зелтө Минаөс, а Мина шона-
 лөм јурнад збылыс-һін кутіс мај-
 шасны дас шајт да грөш дон чуқөр-
 ман оломсө вузалөмыс. Петра ас
 кывјаснас пыр пыщланжык пырө;
 мед-пө мыјкө вөчласны, дыр-өд оз...
 Ödjö бөр...

— Бара-жө бостам көв өні кол-
 лективјас лөсөдөмтө. Тен, ме думыс,
 Мина друг, сетчө нинөмла-һін пырны-
 сө, Те ужавны сус. Ужавтөг овны

Машина дорын.

он вермы. А коллективад пырöны коджас? да гөдан-өд... коджаслы ужавны дыш; коджаслөн ужавтөмысла немнысө нинөм абу. Тулыс кежлас став коллективыс бөр пазалö. Мукöдлаас-өд пыравлөмабс-жө да бөр-нин ставыс петалөмас. Те, другыс, ен-нин пыр, ен-нин журтö сирав сетчö.

Жона-на Кушкыр Петра быдногөн коллективö пырөмжас жылыс виставлис. Шоналыштөм журнал асыс сөлөмдор гуса торжассö оз вермы кутны.

Миңа сылыс висталөмсö кывзö. Шочыника шуас: „да“...

Ывла мөдөдчис пемдыны. Миңалы воис кад гортö мунны.

Кушкыр Петралөн Миңалы ужалан донсö возыв-нин лөсөдöма.

Кощас крөватыс бостис кујим көр кох, сетис Миңалы.

— Но, Миңа друг. Ме тенö ог өбөдйт. Пуыштнытө-өд ковмас. Пасибö, ужалин. Менам бара коркө ужыд лос, коркө бара отсыштан... шуа-таж; другыд оз-на сиз кол, коркө праэник кежлө черитор сетас.

Миңалы, ескö, мыјкö, еща код-жө вöли кажитчö да думыштитис винаөн јукталөмтö да ез шыас.

Мөд асылас лои сиктөвöј собраннö. Миңа воис собраннö вылö. Јөз унаөн чукөрмөмабс. Пукалөны. Сорнитöны. Миңа чөв-чөв пуксис өзöс-саң медматыс лабичö.

Собраннö вылын висталисны коллективö отувтчөм жылыс. Миңа пукалö бөр лабичын. Јурас кымрасö... војлö Кушкыр другыслөн кывжасыс. Оз вермы кывзыны гөл јөзöс коллективö отувтом жылыс сорнјассö. Јөжласö... Свинеч бруста лöз кымөрөн мөвјалан вавыв моз кымөртлас

да кымөртлас... Петырлөн „коллективжасыд дыр оз овны“ кывжасыс сижос сура гаг моз јөжлөдлөны.

Ез вермы терпитны, шуö, оз-жө тыр гөлөсөн-а:

— Нинөмла... Коллективжасыд дыр-тö оз овны. Мукöдлаас тај став коллективыс-нин пазалөма-а.

— Ропчитис пызан вылын сулалан лампалөн бйыс; отарö, помтөг јоктыны мөдис...

Буракö тащөм чөвтөм кывжасыс Миңалөн сылы сивö код лои: оз вермы öлавны—ријалö...

Миңа кывжас бөрүн ставыс шемöс лантлисны.

— Миңа, сувт да сиз вистав, мыј көсјан... шуис собраннö нуöдыс.

Миңа оз сувт...

Собраннö вылын пукалыс, коллективö отувтчыс гөл јөз вошјисны дөжнасны Миңа вылö. Быдөнөс сивöыс бостис; мед-нин кодикö мукөдкө, а Миңа!?!.. Миңа тащөм кывжас лөдö, кодеаң некод ез вöтаслы, некод ез думыштылы. Тащөмторжассö, код вој и лун гымөдö ужалö, весегтö ужалан доныс жылыс өнөзтö ез думыштылы: мыј сетасы... а öни!

Би нөжјөнйкөн рипкөмыс дугдыны пондис...

Өти пелөссаң, мөдласаң кутисны көтөдчыны сорни гор шыјас. Сорнитыејас быдөн Миңабс корöны виставны, вöлысја лөзалөм торјасөн јонжыка төдмөдны.

Миңа оз сувт. Сижö возö немтор оз шу. Мортдылыс пыщкөссыс крукөн он шедөд, оз-кө шу он-и кывзы; јурсö öшөдыштөмөн недыр пукалыштитис дај кыв-ны жын, петис...

Оз төд мыј вöчны. Оз гөгөрво, мыј сылөн, кущөм морөлөн керка

код гыјасыс тупласöны. Весег нөти румка вина ез ју, а өин возас козу лөн козласö!.. Вылö—вылö, вестас, коджассö аршын вывласаң лөдигмос терыба Миңа мөдис гортас... Термасö... Арса сакод пемыдыс Миңаыс оз колтчы; Миңа гөгөр сөд брестөн гөгралö... Пемыд пырыс паныд војдыс небыд төвныржасыс өднö лукасөмөн лукөдöны Миңалы кык өин костас. Тыдалö төдмавны көсјöны кытчö тащөм сөдасөм баннас термасö, кытыс кодöс сиз вөтö.

Ју ворјөд кылалан лөн ва моз шывгöны, колöны помыс пом лемасчөм, орласыс арсовја лунјас. Оз бөрынтычы, клочкөдö, час час бөрсө колöны, возö пыр тувтчалö, сувтлытөг муно щöщ олөм.

Кооператив дор вөрөтаын летчан шондйөн дөлалö пу тувјасөн рөчјасөд шлопкөм бумага лист.

Рытыв лунсаң пöльыштлас небыдик, лемалөм бумагасö лыддиг моз муртса зөрнитлас, јумкөра арса пенас дукөн тырөм ичөтик төв ру.

Бумага вылын лөзөмас јурö кушкыр Петралыс налог мынтытөмла мыјјаскө вузалөм жылыс.

Пос вылö пуксалөмабс, дон плешнаныс шондй жүгөрөн воалөны шы, пизос вылö чабајыв лечыштөмөн пукалөны, голöны, сералөны, мыј сурö жылыс сорнитöны морт вит-квајт мужик чукөр. Мужикјас каэтыштолөны щöщ и Кушкыр овмөс вузалөм жылыс:

— Жал-жө тыдалö өти сымындатö мынтыны. Выныс-өд суэас-на...

— Мыјла оз: ез-өд еща јөзысылыс курав-чапав, донтөм доннас пөрјав, да ужөд.

— Сиз оз мынты: нинөм-пö оз

ле!...—шуалоны пукалые мужіқјас.

Тайё кывјастё шуалігөн татчө воіс Міна.

Міна ватага војнын собранњо бөрын ез вермы воззакод „багатырској“ онмөн уэны; мыјдта мыреас, мыјдта ужалас!.. Водөм бөрын гашкө оз-на онмове. Гөд кымөр моз сы выло локтө, лок потөм колөкөлөн моз јурас клонгө Кушкырлөн өлөдан кывјасыс.

Та мындта заботаыс Міналөн нем-на-на ез вөwały: „көт і шонді петігөн ужавны четчы да шонді летчытөз, но. сы пыдді, воөм бөрын вөлі јона соја да чөскыда шнорга-уэа“—кајтө.

Ез пукавыс керкаас: петіс... Пос-возас сувтіс... Кык пудја гіра сывјас өшөдөмаөс, оз вермы јурсө вестас чатөртлыны. Сінјасыс (төдчө топыд вына морт) путкыласө... Рыт колліг моз нөжјөнїкөн, чөла мөдіс пос вылын пукалыс јөзлаң; самөј мужіқјас-лөн бөрја кывјассө шуалігөн нөжјөнїк воіс да пукөіс...

— Нөмыд-жө-өд соранныд—муртса кывмөн бротвартіс пукөіг мозыс вом-горууас. Пукалыс јөз пыыс кодөс-сурө нөшта-на јона дівөыс бөстіс; он шенэы да шенэан: кыс ташөм думјассө чукөртөма, кыс ташөм кывјассө өктөма.

Мужіқјас „выл“ Мінаөс төдмаліг-моз кыпөдісны сорні. Топыд морт піад топыда лемасөмас кывјасыд. Јурсө өшөдыштөма... мөдіс мөјдны: озыр јөзлыс-пө вузавласны, бырө-дасны да јај адывтөг і лоө овны.

Туж вылын кулыс поснідік јогјас четчыштісны: јурсөтө өдва вөрөдыштан—төлыс өбөдіыштіс, пуркнөтіс...

Јенежө јур вестасөз, рытывбыд-на кыпөдчөіс шапкакод сера кымөр тор. Онї-і сїјө асыыс өдсө јонакод содтіс: јус моз мөдіс шлыгвыны котөртыс төв бөрсан, муртса сінјаснад вөтан.

Пукалыөјас качалісны Міналыс немөвөј воылтөм заботасө. Онї оз-нын ков јонасө мөвпавны: нінөм іміт-лывтөм, нінөмыс вежсывтөм Мінаыс „выл“ Міна лоөмаа.

Лөсталан рөмпөштан выло асланыс чужөм моз думаныс быдөналөн былк-нөтіс. Мінаөс Кушкырлөн котөдыш-төмөн көпыл выло зөлтөмыс—кө-пылтөмыс.

Таз колны оз поз. Міна пырөма-лөзалан, нукасан нурө, сїјө вөјөма нөбыд, лок, нөјт сора тинаас. Колө сїјөс сөс мөздыны, колө нурас пө-дөмыс кос му выло лептыны.

— Ек. Міна друг, Міна друг!.. Кыз, мылакө-жө вежсөма,—Мінакөд вошјис бөстны важја, том дыреа өт-лаын уэлан і олан Васөлеј другыс; да-і онї-на јонасө нөјө вөлі оз торјав-лыны,—төда-өд; тенө ташөмасө ве-жіс Кушкыр...

Вөрлезанінын амбулаторіја

Міна чужөм вылас сөдасыштіс; сөдкод вірыс сылөн вїкөрөн пагыр-тіс, но немтор ыжыдасө ез шу.

Васө другыс сылөн пыр-на друг, Міна сөлом дорө мыј лөпасөма, сї-јөс төчїлакодчорыд јај пырыс часөн он шөдөд. Сөмын Васөлөн лечыд кывјасыс сылыс вїрјајсө вундыштіс-ны, сөлом дорас пырісны да сетчө водісны.

Васө Міналы јона дыр, зөвсөлом-ыс вїсталіс Кушкыр Петра јылыс, сылөн дөнтөм дөнөн јөзсө ужөдөм јылыс; воэө выло совхозјаслөн кор-јас лоөм јылыс. Пукалыс мужіқјас код сурө Васөлы отсалөны. Шөш-сен-і Васө казтіс коллективјас лоөм јылыс, коллективјасын олом, машинаөн ужалөм јылыс. Сөсөа мед-бөрын шуіс:

— Шыбыт ставсө. Пыр мїјан дө-рө колхозад. Пож тырја оломјасын-мөс мї өтлаө өтувтам да вошјам дор-ны, јөмдөңыв лөзны аслыным шуда, выл, өтувја олом. Мї вермам!..

Міна немтор оз шу. Васө другыс сылөн надејаыс ез вошы, і оз вош, но... јурас пырөм думјассө сїјө өтө здукөн оз вермы шыбытны. Міналөн пышкөсас алмаз!.. Сїјөс бара-на вој мөд уэтөм унмөн галыштіс Куш-кырлөн, „коллективыд өдјө па-залө“ кывјасыс.

Вөр сөјө ылоңык, кытчөкө, рөттыш-тіс рытја жар шонді. Бөрсаныс, на-зөнік, шынын моз ывлаөд вөтчө рө-мыд.

Көзүв моз, кыа сорө, өшің пыр-зүзгөны ічөвік біјас. Креждорсан сы-нөд пыр лөбэыштлас сералөм, сөр-нөтөм, сылыштөм... том јөзлөң га-жөдчөм шыјас.

Жар вылыс лөзјас моз вој улө мунавны гортјасө мөдісны пукалыс-војтыр.

Пос плакаыс лөјкәлө, зумыда, мышкырөн гортлаңыс тувчалө Міна. Васөлөј другыс, со, бара сылы содтіс јур вемас немөвөј вөвалытөм, выл забота; думыштіс: „бара мем азыма сојөм нї чөскыда јуөм“...

Рытывбыд Міналөн думыс јурве-мас ез адыв места; оз лөсав сылы сені некушөм пөлөс.

Чәј јуны пукөіс да өтө чашка јуіс, а мөдыс блудјас сїз і көзәлі. Рїпја-лө... дівөкод вїзөдө сы выло чїлла-на біыс. Код вөјдөрсө адываліс, ста-выслөн дівөыс петө, војбыд сінмыс воча ез і воы. Сөбөдө јурвө-мас быд думыс волө. Васөлыс кывјассө быд боксан пөславны вош-јылас; воө пыр думјаснас өтарө: „Ва-сө ног—сїз“...

Јүгдіг дор вугыртіс, сїналысјас өтлаө кыјөіс... Шыңитөв; некытөн некушөм лөвја лөв шы... Вөсїтөн ывлаыс думәјтчө „јурда ог-пө-на; јур-да-кө—Мінаөс пәлөда,уэөмсө сылыс зуга“...

...Уэө... Вомсыс, лөб рөчјасөдыс шошман шыркод жежыд быг четчыш-төма. Нырырыс сөшөм куэа да нөжјасө сынөдсө. сін чуқјасыс став-нас чулқјаселасны, сін кымјасыс вөр-эыштласны да вөрэыштласны, тыдалө мыјкө јона вїзөдө; чужөм вөрөмыс сөртө гөдчө, мыјкө вылын Міна јона нїмкөсасө.

Міна, мыјөн кык сінмыс воча сї-балі, нөбыдік лапа пөрыс кысылман-код ун бабыс мөдіс малавны; вош-јис вөтасын Васө другыслөн колхоз уэ јылыс шуалөм кывјас јылыс: Сїк-

Песöны понöл.

таныс коллективис öтүвтöманын унжык гөл да шөркөдөма олыс жöзсö.

Каис Миңа Ыб ыла мујас гөригөн нокеыны, ужавны: кипöлас вöли чер бөстöма, мөд кias кымынкö чумалi мајöг.

Воис аслас му ыла, каис му ылас рöчас, а сенi кот козув моз жуöны... (Миңалöн муыс вöли коллективса мукöд ортчөн), му ывтiыс сулалыс кöза косттiыс лöсталö, козла-лö—машина војлö... Чирскö: кöзасö вундö i кöрталö. Бöрладорас гыгыс

жöзис сöмын чукöртöны колтајассö да чумалiö течöны.

Зарнi шондiыс пласта кымöрјас косттi зоргö вiзöдö; оз вермы сылөн сöлöмыс гажа долыд уж вiзöдöмнас пöтны; муртса сајавлö... бара-нын былкiötчö... бара-нын езыс баннас жерјалö, нумјалiгтыр вiзöдö коллективса жöзлөн машинаөн ужалöм ыла.

Миңаөс завидыс бөстiс. Сiјö војдöрсö ез вермы верiтны, мыј коллективын вермасны таз јона, долыда да бура ужавны. Öнi адзам бöрас, коқјассö тажебөн чöвтiс да i мөдiс помтöг вiзöдны, вочмасны уж ылас, ачыс чумалi мајегјассö вiзöдöм улад шамырталас да шамырталас... Кыз куа, нia ув код јон чунјасыс Миңалөн ун јывыс начөнiк вöрöны...

Мыјта ескö-на вöтасiс, ез-кö öшiн ув пес ылын, кыз, мустöм гөлöсөн кравöст куваркан *). Куварканлөн лок, мiс-тöм горшөн горöдöмыс пуртөн моз Миңалыс вöтасöм вундiс...

Миңа палалi, а вьлаын бура јонанын јүгдöма. Ју сај вöр јывтi нөж-јөнiкөн гөрдöдö, ыргөн бансö лөсөд-чö мытчыны шондi.

Колöны, важмос-жö рөттöны, сувтлытöг воцланö терыба муноны лун-јас.

Ошјас моз кусналö, уж-ужö трак-јöдлö, луныс лун ужалö Миңа, уж костын пукыштлас, öтарö думажтö, кыв шутöг пукалö Миңа. Абу-нын сiјö Миңа, кодi бöрланын лун i вој муралiс, сiкт паста-став ужсö пыр-көдiс, лöн ва моз кылалис, руалiс, ез мөдлы нуны. Öнi ыла Миңа; јур

*) Куваркан—рака.

вөмас тышкасö кык пöлөс лөв ыжыд думөн. Быдса вежаун-нын думажтö. Инасö Васöлөн кывјасыс: вермө-ö лоны збыл ылас, кыз вöли вöтыс.

Воö пыр кушöмкö рöчланö „ина“ да „вермө“...

Бöртiсö Миңалы јонанын воцса лөи думјасыс петан тујыс: „збылыс, мi пöж тырја олөмтö öтүвтöг ылаö огö лептö. Кыв-ни жын, ме воцын öнi туј; колхозö пырны“...

— —

Нөж-јөнiк, нөбыда „лунвывсаң пö-льштлас јум кöра, ум руа тöвныр. Јенежын öтнöгыл ымралö, завјалö, зарнiа везјөн везјалö муса жар шондi.

Туј бокын радпырыс шпоргöны вöрсöны бадјаслөн мiча, веж корјас.

Бадјас пöвстi, туј ывтi голiгтыр ыб ылаö ужавны кајöны колхозö öтүвтчöм војтыр.

— Миңа дад, нүжöдлы ылыштны—серамөн Миңалы шуöны нывјас.

Жöз пiын, жужыдкод, шöщ уж ыла-лö терыба тувтчалiс Миңа.

Миңа дыр думажтöм мыст ас вомнас шыдчiс пырны колхозö.

Ыб ылын ужалан брiгадаö Миңа-öс бöрјисны брiгадiрö. Быд лун трiп-јалö, воцзасыс јонжыка-на ужалö, туплалö, бергöдö ужсö.

Миңа öнi бура-нын тöдö, надејтчö сылөн вöтыс во-мөд мыстi лөи на.

Миңа чорыд сöлöма, доналöм крукөн весiг öнi он вермы пер-јыны ыла думјассö.

Сiалöм лечас Миңа јурсö сујлiс да шыркавтöзис сетыс бöр петiс.

Мiтрук Јак

ВӨӨГАН

Нобинса Виттор

(Выл пјесаыс тор)

ПЫРӨНЫ МІРОН, ГАБӨ, КАҒА да
СЕНА. СТАВНЫС УЖАЛАН ПАГ-
КОМАӨГ, ВОЗЗА КЫКЫСЛӨН
КИАНЫС ЧЕР да ПЛА.

СЕКРЕТАР. Со-тај, медбөрјасыс-
нын, буракө, воисны.

МИРОН. Чолөм! Воим, воим.

СЕКРЕТАР. Вөрсаң?

МИРОН. Сесаң, дерт.

РАБОЧКОМ. Медбөрја јөз-нын ті?

ГАБӨ. Кызі-нө медбөрја јөз? Норма
тыртім дај локтім. Медвоз тыр-
тім...

ДИРЕКТОР. Тыртинныд?

МИРОН. Ме ескө пөрыс-нын, дај сен-
на ег медбөрө колтчы. Содтөдөн
тыртім, төварыш директор! Бөрја
дас лунсө ударнөј бригадын щөщ
ужалі...

СЕНА (ГОГӨР ВІЗӨДИС да ЗНАМ-
ЈА ВЫЛЫГ ГОРАА ЛЫС-ДИС)
„Позор“.

ГАБӨ (СЕНАЛЫ). Кущөм позор?
Кодлы?

СЕНА. То-тај, рөгөза вылас гјөма
„позор“.

ГАБӨ. Мыла-нө сетчө позора рөгө-
засө өшөдөмныд?

СЕКРЕТАР. Сіјө позорнөј знамја мі-
јан участкалы! Норма тыртөмыс
ыстисны. Инмө ставнымлы—мијанлы
дај тіјанлы щөщ. Со-өд, кущөм
містөм.

ГАБӨ. Ен лешкөд, зонмө! Кущөм
алі позор мијанлы? Мыјыс?

МИРОН. Пөдлиннө, мыјсама позор
мијанлы? Кущөм лешак өшөдіс сі-
јөс (КӨСЈӨ НЕЩЫШТНЫ).

СЕКРЕТАР. Ен нещышт, јорт!

ДИРЕКТОР. Ме өшөді сіјөс.

МИРОН. Те? Миса, прамөј морт та-
щөм рөгөзатө оз-жө өшөд... Гор-
тад ну да өшөд, мед тани езвөв!..

РАБОЧКОМ. Енаы те, дадө, сешөм
локыс... Візөд, мијан участокын
лома прорыв...

ГАБӨ. Мыј сіјө прорывыс?..

СЕКРЕТАР. Час, ме вистала. Прорывыс со мыј лоө: программа егө
вермө тыртны, оз сузөы 40 сурс
кубометр...

ГАБӨ. Неламын сурс?! Но, лешакө!
Сөрөны! Неламын сурс мағ оз-ө
ков тіјанлы? Норма егө тыртө?
Коді висталө?

СЕКРЕТАР. Директор висталө, дај
газетө со гјөмаөс (ЛЕПТЫШТЛО
ГАҒЕТСӨ).

МИРОН. „Директор висталө“... Мы-
јөн-нө сіјө төдө. Отчид-өд төвбы-
дөн нырсө пукостөд мытчыліс. Ди-
ректорыд!

РАБОЧКОМ. Сізі, јортјас, артмөма.

ГАБӨ. Те-нө коді?

РАБОЧКОМ. Ме—рабочкомса...

ГАБӨ. О-но, төдам! Вөрас-нө те вет-
лін еи?

РАБОЧКОМ. Отчид вөлі-жө...

МИРОН. Ставныд өткодөс! Пукалан-
ныд тани да вөчаланныд кущөмкө
позорјас. А мі вөрын ужалім уд-
арнөја... Со, адзанныд, (ЛЕПТЫ-
ШТӨ ҒУНЫСӨ) туныөј пыдөстөм.
Төвбыд корі; көч дөмас вылө, ми-
са, вајыштөј кущөмкө гынтор, да
нинөм ез сетны. Кок кыммө... Ме
туныөс јолын вөлі көтөда да лым-
пын туплөдла. Јізас дај зонмас.
Волөсалан дај шоныджык. Весіг
баракө некор ег пырталы вој кежлас,
мед ез сыв јыс... Со, кызі ужалім,
а ті лептанныд мијан вылө кущөм-
кө позор... Бөрја каднас 8 кубөн
лун вөчим...

СЕКРЕТАР. Сіз-кө, дадө-јорт, те бу-
ра ужалөмыд. А мукөдјас ез тырт-
ны. Прөста-өд ез ыстыны позор-
нөј знамјасө!

ГАБӨ. Кодјас-нө „мукөдјасыс“? Гащ-
кө, ми-да?

СЕКРЕТАР. Отув артмөма ставным-
лөн, отув.

ГАБӨ. Тіјан, гашкө, кујім друглөн і
артмис-а, мијан наперво ез ло. Мі
ужалім пыр сөлөмсаң. Герт, вөлі-
ны і дышөдчысјас...

СЕКРЕТАР. Вот-вот! Вөліны, герт.

ГАБӨ. Мијанөс оз-пөщ шуны дышја-
сөн. Ужалім зіла. А мыјөн кылім
буржујас-пө шуоны мырдөн мија-
нөс ужөдөмөн да кыпөдөны быд-
сама лөжсө, јешщө-на јондыка
бостөім, мед төдасны проклатөјјас!..
Мукөд дырјыс сојны вөлі ог ештө
—полан мед ескө мукөд төварыш-

јас ез ордјыны мијанөс. Четчан да
он і мыссыв вөлі—пөстат вылө
мунігөн чужөмтө гыбра ројөн чыш-
кыштан дај олас... Бөрја вылас
вывті-нын јона лічкім уж вылас, ны-
рыс і сінмыс бі петө—ужалім. Вө-
чам вөлі 10 кубометрөз луннас!
Тревога-нө вөрлезан ужын, виста-
лісны-да, аснымөс егө жалитөј! Со!
СЕКРЕТАР. (АС КОТЫРЛЫ) Кызі
нө сесса ташөм ударнөја ужалыс-
јаснас прорывыс артмис, јортјас?
Візөддөј ті асныд—тајөјасөс-өд пө-
щө шуны трудөвөј геројјасөн!

ДИРЕКТОР (ВИЗӨДӨНЫ ЈӨЗ
да ВЫЛӨ) Шенчыны сө-
РАБОЧКОМ.) мын вермам...

СЕКРЕТАР. А ме нинөм ог гөгөрво.
МИРОН. Тани пукалігад-нө мыј төд-
лан. Уж-пыщкас-кө ескө сунлінын-ді
гөгөрвоинныджык-а.

ДИРЕКТОР. Ті кущөм деланкаын
ужалінныд?

МИРОН. Мі ужалім Руд-јолын.

ДИРЕКТОР. О, главнөј участкас!

МИРОН. Главнөјас, герт. Морт 250
кымын сені вөлі јөзыс.

ГАБӨ. дај мијанын—Јурган көжад—
ез вөв еща, гашкө 300 морт куш
пөрөдчысөс вөлі.

ДИРЕКТОР. Сіјө—основнөј участөк-
жө?

СЕКРЕТАР. Ставныс сені бура ужа-
лісны, тіјан моз-жө?

МИРОН. Кызвыныс. Бөрја вежонсө
торја-нын јона зевтчылім, зік ста-
вөн пөщө шуны. Быдөн-тај вөлі
кајтөны: вајө-жө-пө медбөрјасыс чо-
рыджыка јешщө өдөптыламөј.

ГАБӨ. Мијан-моз-жө-тај сізкө.

РАБОЧКОМ. Сізнад ті абу-на мед-
бөрја јөз?

МИРОН. Медвозјас-кө-а. Медвоз
норманымөс тыртім.. Оні гортө
локтан. Рөщщөтла татчө пырім.

РАБОЧКОМ. Ме ог сы јылыс јуав,
а, миса, вөрас коліны-на јөзыс?

МИРОН. Ужыс ештіс-жөнүн ставыс, петісны унаһн мјанкөд щөщ, код-сурө колыны-на.

ГАБӨ. Пөрөдчыны ескө поңо-на вөлі да кыскасныд оз-нын шогмы.

ДИРЕКТОР. А, пөдлиннө, кушдөма муніс кыскасымыс? Герт, жын кер-жыс көнкө места вылас колі...

КАҒА. Места вылө, зонмө, егө еновтө, ез-кө кызкө төдлытөг кол, — ставсө кыскім кәтшщө-вылө. Бөрја вылас-тај јона уәдіс да шык-гыс мөфанкаыс-а, лоі војјаснас уж-авны. Мыј пөрөдөны вөлі—воча-сөн ставсө і кыскам.

ГЕНА. Мукөдыс вөлі шуоны: мө-данкәтө-пө колө возжык вөчны, јонжыка-пө секі лоө-да, дыржык сулалас.

ГЕКРЕТАР (ДИРЕКТОРЛЫ). Кылан, діректор, мыј висталө дөтһаыс? Щупыт кытчөкө да мөдыс кежлө ен вунөд.

КАҒА (ИНО ЗНАМЈА ВЫЛӨ). Тајө лок рөгөза пластыс-өд мјананы оз-жө инмы?

ГЕКРЕТАР. Кыз өні і шуан сесса? Тајө быдөны ескө инмө, став уча-стокысылы... Сөмын, тыдалө, тја-нөс ордјөдны ковмас... Мјананы, буракө, кујім другы лоө та вылө лубујтчыныс.

ГАБӨ. Аслыныд-нын, герт, лоө ко-лөдны...

VII

ПЫРӨ ЛЕГУНОВ.

ДИРЕКТОР. Но, төварыш Легунов воіс!.. Старшөј прјомщк тајө...

ЛЕГУНОВ. Чолөм ставныды!

ГЕКРЕТАР. Эдоровјө! Вөрсаң?

ЛЕГУНОВ. Сесаң.

ДИРЕКТОР. Но мыј? Кушдөма муніс уж, тенад участокын? Кызјі програм-ма? Кушдөм резултат?

ЛЕГУНОВ. Нічево, төварыш дірек-тор, бөрја помас зөдөдчылім пра-мөја. Программа тыртім сполна, дај ічөтік содтөд-на артміс.

МИРОН. Сіз-жө і мјан кварталын...

А тәні, со, мыјөн мјанөс укөрај-төны (ИНО ЗНАМЈА ВЫЛӨ).

ЛЕГУНОВ. „Позор“. Мыјла-нө тајө тәні?

ГЕКРЕТАР. Тајө—переходашщөј по-зорнөј знамја, местаыс местаө нов-лөдлан знамја. Көні медомөла вөр-лезөм мунө сетчө і ыстысө.

ЛЕГУНОВ. Мјан кварталлы наперво оз мун-а...

РАБОЧКОМ. Став участокысылы өт-вылыс мунө, төварыш. Мјан квар-талө щөщ инмө-і... Прорывыс-өд щөщ сені ем?

ЛЕГУНОВ. Возза төлыс помас вөлі-жө. Кулақјас вөлі лептөмаөс сор-ні: оз-пө ков јона ужавны, Англіја-пө да Америка вөдөны, грөзйтчөны-пө јона ужалөмыс воина кыпөдөны. Кодсурө сесса і мчөдөмаөс вөлі ужалан өдсө... Мыјөн төдмәлім да вистәлім, мыј вөсна кавшасөны бур-жујјас, јона өдөптисны секі: став-ныс пөштө котыртчисны брјгадаө, бырөдісны возза прорывсө дај сод-төдөд-на программа тыртисны.

ГЕКРЕТАР (АС КОТЫРЫСЛЫ). Ме-тај вистәвлі, мөса, врагыд оз уә. А мө нинөм-на өнөз егө кывлө.

ДИРЕКТОР. Первојыс кыла тәщөм-торсө.

МИРОН. Кор-нө сөтәнныд рөшщөтсө мјананы?

ДИРЕКТОР. Луи-мөд мысгө пыралөј. Сведөһнөјассө вәјасны да вөчәм.

ГАБӨ. А тајө лок рөгөзаыс мед се-кі ез вөв тәні! Кыз гажныд, а ід-ралөј татыс!.. Прөшщәјтлөј!

(ПЕТОНЫ УЖАЛЫГ ЈӨЗ, ГОРНЫ-ТИГ-ТЫРЈІ).

VIII

ГЕКРЕТАР. Öнө адзәнныд, јортјас, мјан колсөма бокө вөрлезанужыс.

ДИРЕКТОР. Кызјі бокө? Öнө тыдовт-чыны-ннө пондөс, абу бокын сулав-сөма.

ГЕКРЕТАР. Бокын ме шуа, діректор-јорт,—вескыдвыс бокын... Со-өд, ужалысјасыд мыј вистәлісны. Кыв-лн? Вот! Öнө колө мөвпыштны, кызјі вөштыны позорнөј пјәтнөсө.

ГАЖА БІ

„Јос сін“

Кывзө војтыр,
Выл тор сојтыр!
Кора сетны кыв.
Тәлун сыла
Öнја - вылөс—
Гора сыланкыв!

Мјан тәлун,
Сіктын ставлөн
Сөлөм јөктө рад:
Гажа инын
Вәһн динын
Вөссөс комбінат.

Васө јукіс
Стрөјба чукөр.
Ізја цөмент под.
Сесаң мунө
Сіктян уна
Гырыс, вескыд стөб.

Стөбјас јывті
Біөј кывтө,
Кыссө провод көв.
Провод вылын,
Струна кывјөн
Гора сылө төв.

Керка пышкын,
Сінмө бышкө
Гажа, југыд бі.
Сөдө зорө,
Сін-пө јорө
Вөснө чукла өі.

Со тај кылан
Кызјі сылө
Паччөс вывсаң пөч.
Корө пісө:
Тәщөм бісө
Мөм-пө тәтчө вөч!

Кыз во сајын
Војвыс крајын
Гажа бі ез вөв,
Секі мјан
Сартас біөн
Коллә унжык төв.

Лөһн пилөн
Гажа білөн—
Нөкор вын оз быр.
Лөһн кывјас,
Зонјас, нывјас,
Олөмыс оз кыр.

Рөгыд тәтөн,
Кәдыс матын,
Вөжәс ужлөн лад:
Ужјас вөчны,
Гөрны-көзны,
Пондәс комбінат!

Літејнөјын да літејшщікјас

Очерк Степан Поларнөјлөн

I

Шын саён сірмөм кірпіч голыыс нүжөдчөма сынөдас вылө вескыда. Кад-нын сірөдмыны, тыасны, сімны дај бакшасны тајө турі голыыслы—сулалө сіјө өві мөстаын 150 во гө-гөр-нын.

Сөмын труба дыр-на оз көсјы бакшасны, сісмыны. Укладкоф топыда сіјө зобалөма. Отпонө жітчөм гөрд кірпічјас пуксөмаөө өта мөд вылас зумыда. Важсаыс јон. Сірөд-мөма. Быд кірпіч пуктөмө војтышт-ліс тани крөпөсөјлөн пөс өір. Уж-доң мынтытөг, дас нол — дас квајт часөн лун вылө ужалігад, сылі вы-тыб кучік орс нігласігад, тајө тру-ба ез кыпавлы рабјас лов пуктытөг.

Шынөн сірөдмөм гөрд труба су-лалө долыда. Голін роф вомдөрсө тупкөма нол пөлөса, јос јыла көрт-ліст ічөвік зонтікөн. Вом калічјас гөгөрсө гартыштөма сутугаыс сетка-өн кыөм сакөн. Пемыд војјасын көрт-ліст зонтікө понала нулышталө горнајас гырклөн біөн ломалыс кыв-јыс. Сөлалө зонтік пыдөсө бі кең дулөн. Пыдысаң, гырыса, долыда лолалө. Скөр чужөма труба јенејас пыкөмөн сашкысөм літејнөј цех корпус шөрө.

Корпусас пуксөма Нувчім јы выв-са пруд, код вынөн ужалө да лол-алө заводыс ставнас. Прудө пыкөм-ваыс уөкөдчө паскыд вома ворг-јасті турбінајасө, көні ва пөрө елек-тричествоө. Куф столбјас јылын өша-

лыс Ілјіч лампочкајас матө оз сібөд-ны војса пемыдсө заводскөј корпус-јасланас. Рытывој төлыс лампајассө довјөдлө. Уна со лампајас ылысан-візөдөмөн петкөдлөны гыасыс бі тыра тыөс. Гөрд труба сувтса воын сулалыс тыасөм пома кражмоз быг-тө вартчө біа тыөд. Пуркјыс сөд шыныс вужрасө біөн гыасыс ты вывті да котөртө заводскөј посолок вылө. Літејнөј корпуссө бөстөмны пленө Угор да Слобода пөсолоқјас. Механіческөј да куфнечнөј цөкјас, літејнөј цөк—саводлөн сөлөм. Сы-саң паскалө став сөныс. Сы вылө візөдөны ставыс. Шпыңјалөны. Төр-шасөны. Кывзөны зонкјөдлөмсө. Шыблалөны сетчө быд көкјамыс час бөртө нөламын мөртөс. Літејнөј кор-пус горша најөс ылаалө. Мукөдја-сөс лөзалө. Уна вөвјасөн сетчө кыс-калөны чугун кістан сырјо, шом, фурмовочнөј му. Бөр нуалоны гөтө-вој продуктјас.

1930 воса промфінплан тыртөмын чугун кістан цехлөн лоөма прорыв. 1100 тонна пыдөді кістөмны сөмын 1046 тонна. Вөтымын нол тонна прорывсө возмөстчыс робөчөјјас бөст-сөмны бырөдны 1931 воын. Завод-скөј адміністратсіја промфінпланлы сөтөмны встречнөј промфінплан. Ком-сомолөчјас да возмөстчыс робөчөј-јас брігадајасө котыртчалөмөн, удар-нічество паскөдөмөн, өта-мөд костас — брігада пыщкас, брігадајас кост да сменајаскөд сотсордіјысөм кыпы-да нуөдөмөн косаөны пјавілетка ре-

шајушщөј көймөд воса промфінплан содтөдөн тыртөм вөсна. Налөн бөје-вөј, болшевітскөј лозунг—тыртны пјавілетка решажушщөј көймөд воса промфінплан—кістны чугун 1500 тонна да бырөдны 1930 воын лоом прорыв.

Војдөрсө асланыс уж вылө најө сералөны: „Сөлөм кыгкө ез леп-тывалы војдөр став вынөрыс ужав-ны. 1927/1928 војасын-на ужавлім плантөг. Некушөм мөг некод мјан воө ез пуктывалы. Кістлім мыј ку-жім да мыј мөвп вылө воліс. Кіст-лім: шашкі, шахмат, чігарка пом те-чан дозјас, прөкрушкајас да сізі во-зө. Быдтор, мыј абу јона колана выл өлөм течөмаы. Оні мі төдам, мыј ужалам. Мјан завод пөрө индустріалнөј Выл Војвыв течан цөхө. Кістамө медведкајас (вөрплітан за-водјасө вөр катајтан көлөсајас), хра-пітјас (вөркылөдны), тачка гөгылјас, зубчатөј да шылыд дөскајас, трак-торнөј частјас. Ташөм ужыс чужтө, кыпөдө вынтө, лөдсалө өдтө, музөм-тө вөтлө, тырмытөмјассө да сөкыд-јассө, коді ем мјан ужын, штурму-төмө кыпөдө.“

Тазі вистасөны Нувчім заводса чугун кістан цехын ужалыс робөчөј-јас.

II

Оласа робөчөјјас котыртчөмны брі-гадаө кыф мөртыс. Воробјов мастер вескөдлөмөн кутісны јур колмөдан лөз шын кыз ку пыр котравны. Отувја уж шы музыкаыс гораө зон-кјөдлө. Понала лантытөг ымзыс горјас піө вөдворсаыс лөзалісны тонна жын сөкта чугун пластјас. Горна перыда ырсјөдліс чугун кі-стан көрымсө асылс гыркас.

Рубільнік топөдөмөн лөзісны тур-бінасан воыс да вөзјысыс елекتری-ческөј токсө. Горнајас кутісны жур-гыны. Гырыс сарөгөсө чугун гундыл-јас регыдөн комөлісны. Кутісны ну-жавны, паскавын да кізөр воөн іс-ковны прөст іңјасө. Сөд чугун лоі-жугыд, дон жежыд. Муткырасөмөн гор-на пөртјын кутіс вөглөдлыны. Болк-јасыны. Гыјасөн пуны.

Брігадір Олөксан сувтөма гормөд-чана кіөн горна өшің воө да зоргө лөз өчкі пырыс пуыс чугун вылө. Лөз өчкітөг візөдны оз поф. Вола-лана југыдыс, пуыс чугуныслөн пы-рыс пыр өчкітөг візөдігөн ковалас сінтө. Час жын мысөті лоан сінтөм.

1150 ° (градуса) жарыс, коді пу-зөдө чугунсө, вәјөдө ва код кізө-

Нөбдінса Віттор лыдөдө ассыс выл пјеса.

рө, ыжыд жарөн, зарнi жүгөрөн пыккө Өлөксан чужомо. Өлөксан пөжасомыг оз пов, оз чiкрас сотыг жарсыг, оз вугрөдлы нi пөсыд сiјс...

Кiас сөд гормөдчан, зумыда чабыртөмөн сулалө аслас пост вылын. Кор горна пөртjың чугуныс кутiс jөктыны вылө четчалөмөн, Өлөксан бергөдчiс. Сувтiс столб дiнө. Столб крукө домалөм көв jылын блөңjагыг чугун кывjө кутiс кучкавны гормөдчанөн. Кыпалiс звөн. Ставыс кутiсны котравны. Өтjас каjисны горна вевдор вом дорө, вылыг лөсөдчыны лезны чугун кiстан көрым горнаө. Мөдjас, унжыкөныс, бостiсны куз вороп jылө дорөм ведра гыгса панjас. Коjмөдjас, нывбабаjас, векныдiк релса пөлөсаjас вывтi кутiсны голлавын тележкаjасөн.

Горна вом пелбсө Өлөксан сацкiк гормөдчанөн. Сымыш саjө сувтөмаө-нын робочөjјас гыгыг панjасөн. Өлөксан бертыштiс челоыг гөрд соj пробкасө. Ключыс моз, горна гөра гырк пiыг кутiс бызгылтны векныдiк воргатi ва код кiзөр, сiнтө косалыг езыг жүгыд чугун. Орлытөг бызгылтө-визывтө воргатi чугун. Воргасан кiссө гыгыг панjасө. Чатөртчөмөн, коkјас вылө став вынсыг пыкөмөн, робочөjјас кiзөр чугунсө новлөны да кiсталөны векныдiк рөjастi медведкаjас, хрәпiтjас, тачешнiкјас балаjасө. Ударнiкјас: Савелев, Сурнiн, Воробjов, Соколов перыда котралөны өтар-мөдарө. Оз көсjыны лезны воjтыштны ортсө нiөтi грамм чугун.

— Лавра, перыджыка, перыджыка вөр.—горөдiс Васка ударнiк дыша вөрыг Лавра вылө.

Лавра Вавiлiн jурсө өшөдөма да жуjјалө щөгөм поре моз нөжмыда. Кыз-таj пескыш нөжмыда сушiкталөмөн вөрөдө вуграсыгыг наплав-

сө, сiз-жө Лавра нөжмыда дебөдө пансө. Бостө сөмын чугун васө пан пыдөс jылас. Лөзөдөм. Сiнjасыг гудыртчөм. Сылы талун бара-на спөк-мелла.

— Ныр увсыд төд. Ачым төда кыз ужала,—ныр пыгыг воча вiзiс Лавра.

— Ок-ма, горе робочөj те,—пыдысан лөлыштөмөн котөртiг тырjа шуiс Васка,—Рвач! Прогульщiк! Тiјанлыг ескө мед вөли пыр сөмын уна сетөма. Өнi-i дугдывлө наргөмыг да зынгөмыг. Понала баксанныд пөтлытөм бала моз. Он мөвпыштлөj асныд, мыj тi сетанныд государствө-ыслы. Он мөвпыштлөj, кыгыг да кодлыг пыр вiтчысанныд.—Ращкө перыда нөөтi мышаслытөг Васка. Васка да Модест Савелjев ударнiкјаслөн сөлөмныс оз лепты нөжмыда вөрны.

— Васка, ен-на өмөj төдлы? Лавра-өд бур олөмсө Чемберленсан, Бриансан да Мiллерсан вiдчысө,—шмонiтөмөн лөдсалыштiс Васкалы Jогор бригаднiк.

— Косолаповсан будi-а!

— Лулкjыд Jогорсан да jыыг Петырсан.—Нөшта кодкө кодтiс.

— Ка-ка-ка! Гы-гы-гы!—Горөктiс-ны унаөн.

Лавра тывjыштiс сiнjаснас ставсө. Букыштчiс. Сiјө төнаө некөд ез сурөдчы. Дыр мыгөтi нөжjөнiкөн рөпнiтiс.

— Зырым бедjас! Косолаповөн кыскалыгјас! Мамыдыг-на Косолапов дырjыг чурскылинныд... Ме дыраыс олө-да секi вөмiгөтi ошjысө.

Васка вөли Лавра бөр вылын. Коркө сiјө мөдыг-нын ордiс сiјс даj бара-нын мыш вылас ваткылтө чукjөн чугун ва тыра панjөн. Кылыс мед-бөрjа кывjастө Лавралыг.

— Лавра дад, мi те кадөзыг

олам. А вот тенид ме кадөзыг неовны.—Шуjс сiјө.

М. д. Воробjевлөн да д. М. Попвлөн бригадаjас ордjысөны өта-мөд костас. Комсомольскөj бригада оз вермы паныд сулавны гыгыг робочөj-јас бригадалы.

— Томөе!—шмонiтөны арлыдаjас.

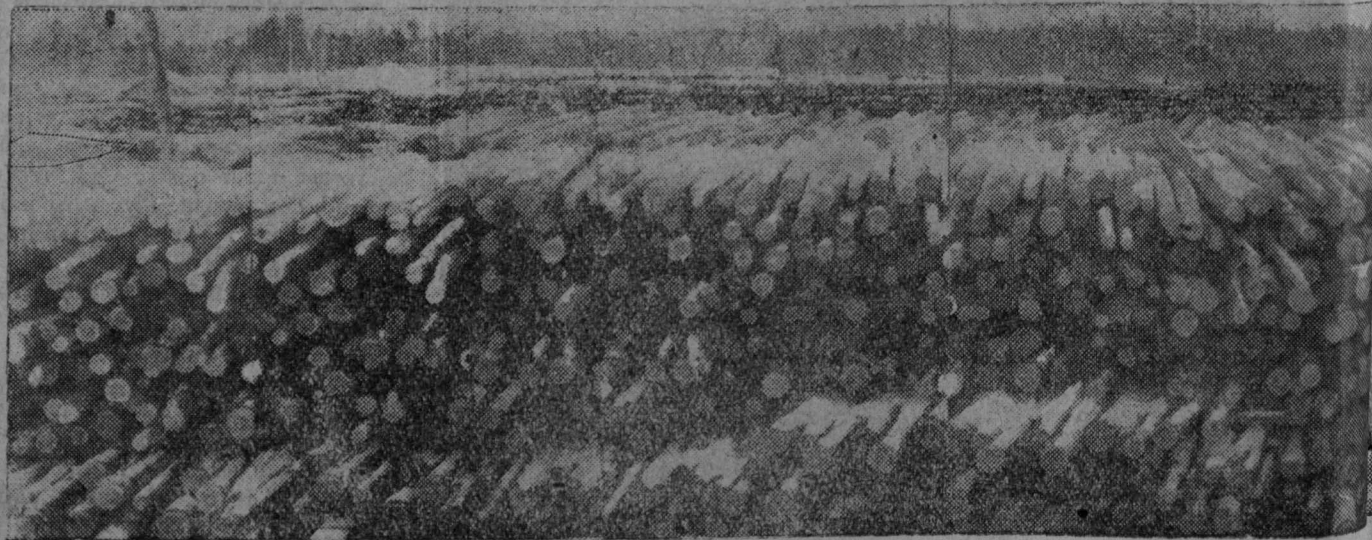
— Томөс, да панjам-на,—вочавiзөны комсомольчјас.

Чугун кiстан балаjас кутiсны тыртны. Горна пөртjасыг пыгыг чугун сiзжө пондiс рузавны... Кык-куjiм робочөj чугун ваөн тыра панjасөн котралөны корпус кузтаыс-нын. Нөкытчө, өтiлаө ез вермыны кiстнысө ставсө да, өтiлаө кiстыштасны, тырас-да котөртөны мөдлаө, коjмөдлаө, нөлөдлаө... Кыклөн сiзi-i некытчө ез вермы ставыс инны да кiстiсны му жоjас, кык релс костө. Соналан сук гөрд ва нiгласөмөн визывтiс чөj горувтi метр кузта, недыр сулалөм мыгөтi кынмiс. Тачкаөн голлалыг нывбабаjас көртзыр кiөн вотiсны став кiссөм чугун воjтjассө да нуалiсны. Быд грамм чугун дона. Заводлөн лозунг—нiөтi грамм чугун прөста невоштыны!

Өлөксан ударнiк горналыг челесө бөр пробкаалiс гөрд соj jокмылөн. Борово, вөрын шувгыг төвныр моз, кутiс гыны. Горналы долыд, лобалөм, келдавлөм чужөмыс бөр пыктiс рытjа кыг краскаа алөj гөрд вiрөн. Гырк пiас бара лөi вiт тсентjер чугун. Кыз сөсөа он радлы да он шлонгы сурс градуса пымөн...

III

Асыв жүгыдыс соjс пемыдсө. Биатыс вөjс лун-жугыдас. Заводскөj поселок выв кутiс трунжiтны пач труба щынjасөн. Чугун кiстан цек өзөс вөссiс... Шпынjаалiг тырjа, ставыс көд вiзасiг тырjа, вөрыс сөд сiн-

јаснас став пѳлѳс ужсѳ тѳнаѳ бѳстѳмѳн, ужалыѳ партѳјајас дѳнѳ сувтыштавлѳмѳн пырѳс заводѳ заводса дѳректор Попов, кодѳ кутѳс ветлѳдлыны корпус куѳа. Блысан-нын каѳалѳс выбѳвалщѳкјас пыѳе ѳтѳ суналысѳс. Сѳмын ез вермы бура торјѳдны. мыгла да кодѳ суналѳ. Восковјас содѳтѳс. Матыстѳчѳс медведкајас выбѳвалщѳкјас дѳнѳ. Лавра робѳчѳј бѳстѳма кѳас лѳм да пѳдса сѳннас зурѳдѳ мусас. Пѳсѳ јѳрмыс порс моз, лѳмлѳн нырыс небыдѳка парјалѳ мусѳ. Медведка дѳнѳ лѳмыс оз сѳбавлы вѳст мында.

— Лавра!

дѳректор горѳдѳм шыѳ Лавра ырѳнитѳс. Востѳс лазмунѳм гудыр ва сѳнјассѳ. Кыпѳдѳс јурсѳ. Лѳмсѳ вѳскѳдѳс медведка кѳетан бала кык костѳ.

— Мынѳ те вѳчан?

— Да вот пыркѳдыштны колѳ да ог вермы ѳтнам,—гут моз мазкнѳтѳс Лавра.

— Таѳѳ-ѳ ужалан?

— Ме муѳѳ... Јурѳј вѳсѳ. Лѳз шѳјтчыны...—Мыкталѳг тырја кутѳс боргыны Лавра.

дѳректор пырыс пыр гѳгѳрвоѳс вѳсѳм помкатѳ.

— Аскѳ час фабзавком вылын сы јылыс сорнѳтам.

— Ме—ме-ме ѳемтор... Ужала. Тѳрыт јуыштѳ да сѳмын ѳеуна пѳкмѳлла. Јурѳј вѳсѳ... ѳтѳ мѳнут кежло сѳнмѳс ег лапкыѳ.

— Јортјас, волѳј пыркѳдыштѳј талыс медведкасѳ, ставыс кынмас,—чукѳстѳчѳс дѳректор мукѳд выбѳвалщѳкјасѳс.

Кујѳм-ѳолѳн котѳртѳсны Лавра дѳнѳ да кутѳсны пыркѳдны медведкасѳ.

— Адѳан, кынмыны-нын чугуныд кутѳма бала дѳнас,—чуѳнас ѳндѳмѳн шуѳс Лавралы ѳтѳ робѳчѳј. Сѳн-

сѳ пыткыралѳг тырја Лавра вѳщѳс ужалысјас дѳнѳсыс.

— Ок-те, стрѳѳѳем. Пјатѳлеткатѳ те, Лавра уѳан.—Шмонѳтѳмѳн шуѳс мѳд.

дѳректор матыстѳчѳс гѳрд да сѳдпѳвјас дѳрѳ. Сѳдпѳв вылын мелѳн гырыса гѳжѳмѳн пыткырасѳ: „Панѳель Иванѳвич Ворѳбјев јанвар 21 лунга мѳд сменаѳ, уж вылѳ сѳрмѳс кык час“. дѳректор содѳтѳс сѳдпѳв вылѳ Лавраѳс.

Чугунсѳ бала пѳјас кынмыгас пыркѳдѳм бѳрын чугун прѳдуктѳја мунѳ вырубалщѳкјас да формовѳчнѳј му пыр. Сѳсеа обрубалщѳкјасѳн обрубѳјтѳм бѳрын вужѳ чѳѳѳлщѳкјас кѳѳ, кодјас вѳсалѳны став јѳгсѳ, шылѳдѳны калѳг ѳнјассѳ да сы бѳрѳѳ мавтѳны гѳрафѳтѳн. Корпус пастала курѳтчѳмѳн ѳгралыс шом чукѳрјасын гѳтѳвѳј прѳдуктѳјајас космѳны. Сѳсеа-ѳ вѳлѳсѳѳ сѳдѳтѳны складѳ—прѳјомщѳкјасы, сортовѳчнѳј комѳсеја вѳдлалѳмѳн.

IV

Јанвар 22-ѳд лун. Ленин кулан лун каѳтылан лун. Быдлаын, керкајас ѳ кѳлѳчѳјас вылын куѳ зѳбјывјасын дѳлалѳны сѳд дѳра гѳрд дѳрапасјас.

Тѳјѳ лунсѳ колѳлѳдны робѳчѳјјас заводѳтѳсны уна нырѳн. ѳтѳјас—томжык робѳчѳј-комсомѳлѳчјас да ударнѳкјас, олѳса возмѳстчыс робѳчѳјјас асывѳаныс чукѳртѳчѳны клубѳ да сѳлѳмеаныс варѳвѳтѳны кыѳѳ ескѳ нѳшта бура пуктыны ужсѳ Ленин кулан лун каѳтылѳм бѳрын.

Мѳдјас—јуѳм вылѳ летѳмѳјас чукѳртѳчѳмны ѳта-мѳд ѳрдас да бѳстѳмны пленѳ ас пуѳм сур лагун да, 40 градусѳ ва лѳтр сулајас. Нѳјѳ термѳдлѳны нывбабајасѳс пѳлмен вѳчѳмѳн да пуѳмѳн, самѳвар пуктѳмѳн. Поснѳ челѳдѳс котрѳдлѳны гудѳкасыс мортѳс корѳѳм мѳгыс. Венѳѳмѳн варѳвѳ-

тѳны, кодѳ вермас унжык јуны, но сулавын кокјылын. Кодѳ кодѳс водтѳдас вермасѳмѳн.

Тѳјѳ-жѳ каднас чукѳртѳчѳмаѳс клубѳ унжык робѳчѳјјас да ѳк мѳд пѳлѳс сорнѳ нуѳдѳны.

Ударнѳк Савѳлјев Модѳст шуѳ:

— Нѳшта-на колѳ щѳкыджыка вѳчавалыны прѳизводствѳнѳј да тѳхнѳчѳскѳј совѳщѳнѳѳјастѳ. Кыскыны сетѳѳ став робѳчѳјсѳ. Прѳизводствѳнѳј комѳсејаы буржыка колѳ возвылѳсѳдны сорнысѳ. Робѳчѳјјасыс прѳдлѳженнѳјассѳ ѳе кујлѳдны јашщѳкын. Исползујтны премѳалнѳј став фондѳ да премѳја сѳталѳмсѳ нуѳдны собраннѳјас вылын, бура вѳставлѳмѳн мыјыс сѳтѳны премѳјасѳ.

— Сѳјѳ правѳлнѳ. Колѳ, колѳ! — Горѳдѳсны унжыкыс.

— Ме ногыс,—горѳдѳс брѳгаднѳк Васка,—прогулщѳкјас да рѳвѳјас вылын колѳ вѳчавалыны судјас да гѳзмѳдѳс вѳштыны прѳизводство вѳвѳыс.

— Важѳн-нын колѳ вѳлѳ вѳчны тајѳс фабзавкомлы.

— Прѳизводствоын сетѳѳѳ лоасы чѳтѳмјас, кытѳѳѳ став робѳчѳјыс оз ѳкѳѳ летчысны вѳзму ужалѳмыс, аслас сѳктса ѳвмѳссыс. Сѳсеа колѳ бура тѳдмавалыны сѳктса ужалысјассѳ, ме ногыс сѳмѳе-на кулакјас пѳвсыс. —Вылѳ вѳпрѳс кыпѳдѳс ударнѳк Степан.

— Правѳлнѳ! Колѳ тѳдмавалыны, нуѳдны чѳстка да прѳлетѳрѳѳѳрујтны робѳчѳјјассѳ. А ѳемтор налы кык кѳч бѳрѳѳ вѳтлысны. Тѳвнас прѳста кадсѳ Шѳшкѳсајас да Пѳжгѳсајас ужалѳны тѳнѳ, а гѳжѳмнас ставыс гортас мунѳны, кѳѳ заводтѳ сѳсеа тупкы.—Вѳсталѳс ѳлѳксѳн ударнѳк.—Сѳсеа-ѳ налѳн мѳвпјасыс ѳк модѳраѳѳс. Аснысѳ сѳмын тѳдѳны. Медтыкѳ налы пыр унжык сѳт. А прѳизводство понѳдыс оз тѳждыны.

— Но-ко кушма учотто тјан јорт-
јас пунктма бригадајас ужсыд да орд-
јисомсыд?—шыасис фабзавкомон
ралыс.

Митреј бригадник бостис шотки, җеп-
сыс перјис җеыжыд тетрад да кутис
зіла лысдыны,

— Колан кык луннас-пө кујим сме-
на, 120 робочөј кістаісны 12 тонна
чугун, тајө медбөрја кык луннас кі-
стөма лоі 12 тонна да 216 кг. Тајө
лунјасыс-нын петкөдлө, мыј мі вер-
мам кујим мында кістны примітөм
промфинплан серті. Тајө пјатиднев-
каас ез-на вөв вужөдөма зік ставсө
ударнөј уж вылө. Вөліны-на прогул-
јас, сормөмјас. Сы јылыс учотыс ем-
жө... Тајө сөмын-на воө 16,9 кг.
мөрт вылө өві еменаөн,.. Мі төдам,
мыј ударникјас вөчөны 20 кг., а му-
көдыс сөмын 10-12.

— А бракыд?

— Брак тајө лунјасас чіні 50
прөцент.

— Бур, Бур. Молодсы јортјас.

— Молодсытө ескө молодсы. А
вот ті фабзавком он-жө вермө кор-
пусад лөсөдны венгелатсіјатө. Се-
сеа тырөныс пыр лөз шын, бус. Ло-
лавныд сөкыд. Піңкостад век җажа
кылө.

— Сіјө вот-да. А збыл өд, мед-
бөрја часјаснас зікөз дурман!—Гор-
дісны унаөн.

— Сесеа төданныд мыј, јортјас?
Көтө мыј-а, мјан вәјөм сырјонад зев
дона чугун продуктсіјасыс сувтө. Ре-
гыдзык колө корны, мед сувтөдасны
доменнөј пач вылөс лібө воззасө ле-
засны. Руда мјан ем тырмымөн, абу
ылын дај абу омөл.

— Ез-ө нөшта Мартеновскөј тед
ковмы!

А Мыј, і сіјө абу омөл.

— Лоас, лоас. Пјатілетка жед-
бөрја војас кежлө ставыс лоас. Пла-
нын шуөма. —Сөлөмсагыс зев збы-
лыс шуаліс заводса діректор Попов
—Сөмын мејам тјананы со кушөм
кыв. Бөрја лунјасө бостөм вермөм-
јастө җе сетны бөр, а кутны да нө-
шта вылө кыпөдны ужыдыс произво-
дительносө. Сек быдтор регыдзык
лоас.

— Сыыс ен пов, Попов јорт!—го-
рдісны ставыс.—Тавоа промфин-
план роө тыртөма содтөдөн.

Ужалыс јөзлыс унаыс кывлан бор-
ні—кытыс воөмны рочјасыс, кызі
најө сурөмаөс татчө комі јөз пыщ-
кас? Ме аслам ічөтік очеркын көсја
пасыштны та јылыс. 1861 воөз Рос-
сіјаны вөлі крепостнөј право. Кре-
станалөн асланыс вичмуыс җеөті ез
вөв. Ставыс најө ужавлісны поме-
щік-баріңјас овмөсын. Ужавлісны дон
мынтытөг, куш кынөм пөт вылас.
Сіјө каднас Россіјаө чужіс-нын да
кутіс пас-жавны фабрічно-заводскөј
промышленност. заводчикјаслы ужа-
лыс-робочөјјас рынок вылыс оз вөлі
сур. Ассыс ужалан вынсө вузалыс-
јас свободнөјјыс ез вөвлы. Фабрік-
заводөн лөзөм төварсө нөбысыс,
ужалыс јөз вывті гөллун понда, сіз-
жө ез вөв. А фабрік-завод робочөј-
төг ужавны оз вермы. А помещік-
баріңјаслөн вөлі лішалө. Сесеа најө
вывті вөлі горшөс, понјасеана јаж ку-
сөк вылө моз горшөсжык дај нинөм-
тор вөвлі налы вөчнысө. Рытјасын
вөлі баріңјас өта-мөд ордас чукөрт-
чывлөны кадсө кәтөм могыс карті-
асыны. Өті рытө проферанс. Мөд ры-
тө очко. Којмөд рытө прикуп.

„Деньги на кон“ ез горөдлыны, Ба-
рін-кө ворсөас со шәйт кымын, өті
ур сөм җепысыс оз перјыв. А картіа-
сөм бөрас, пызан вылас воысјас кы-
пөдывлісны ведра вина сватасыны
ворсөсыскөд. Ворсөсысјас воыслы ас-
кінас лысөдывлісны асыныс кре-
постнөјјасө ворсөсөм сөм пыдді.
Мөрт јур ез вөв дона—25-50 шәйт.
Өті рытнас вөлі ворсөывласны 200-
300 мөртөз. Вот тазі-і өті ты-
сачнык Косолапов вөлі воөма картіөн
крепостнөј крестанаөс, кодјасөс ва-
јөма Војвылө. Најө вынөн, уждон
мынтытөг стрөітас завод дај бөст-
час пыркөдны налыс лысөмсө. На-
лөн чемафыс колыны. Со і тајө лун-
јасөз на мі адзам налыс внукјасөда
правнуқјасө, кодјаслыс бат-мамјасөсө
өзырјас вөдіталывлісны шегјөс моз.
Кодјаслөн өні чемафыс косасөны
пјатілетка решајушщөј којмөд воа
промфинплан содтөдөн оломө пөртөм
понда. Чорыд зімбыра кыз җертука
вылын кушманөс лестукјасөн җещ-
көмөн моз став фронт куза наступәј
төны капіталізм вылө.

Стрөітөны соціалізм!

ГӨРІС БРИГАДА

Но кыз те вјзсан,
Он серөмтчы радөн,
Кыз те сувтөдтан
Сөлөм токөтөм?!—
Вічөт посадис
Мытчісис бригада.
Кәјөны гөрны,
Кылө гаж, серөм...

Ештө җеважын
Лөз-рөма осаез,
Кызі важ паслын
Со-кыным дөмас,
Пырісө сінө
Сорја полосаез,
А өні сен межатөм
Өтік плас.

Гөрд біа донөн
Шонді лебө вылө,
Зарны сунисөн
Којыштис југөр.
І вөвчө горөн
Ыб пастаас сылөм...
Асыв төвоккөт
Кыјсис сылан гор...

Бригада кәјө
Гөрны Ыб межатөм.
Быдөнлөн міча,
Гажа чужөмбан.
Гөріс бригада
Талун пондас татөн
Нөл воөн тыртны
Гыріс ужа план.
Ті кылат шыез
Сыланкыліс?
Төвок вәјөтө
Ыліс, ыліс...
Ыб шөрын радөн
Сылө бригада:
— Мјан бригада ударнөј,
Ыжыт бригадаын вын.
Муліс мі морөсө гарјам,
Җебәөтам сіјө, кыз гын.
Көзамө сөстөм бур тусөн,
Кәјас сенаөн сук су.
Пондасө шөппез сек гусөн
Шушкыны, окавын му.
Тулыс панталамө таво
Гөріс бригадаөн мі.
Ас Ыб-паста говкыс горалө!
Синезын сотчө ас бі!
Сувтамө плуг гезөн лөзөн,
Пізіс мед уж сетөн, тан.
Төдам мі, чорыт мог озын:
Нөл воөн вт вөса план!
Шөравны кутчамө гөрны,
Ог колчө бөрө җекор.
Пондас төвок-увтын вөрын
Вөж гын сук розја зөр.
Гөрөнжык, гөтөнжык кісөс
Гөріслөн вл сыланкылі!
Җекін мед бөрын ез кысылі!
Өтвылыс ужав і сылі!

Мiјан бригада ударној...
 Тыртамö гырис уж, план.
 Мулис ми мороссо гарјам!
 Пијис мед уж сетон, тан!
 Бригада сувтис.
 Ыб-дорын дофдасис.
 Команда кылис
 Ыб-пастаас друг:
 „Пондотчам, жорттез!
 Лоадн!.. Ед сорласо!“..
 Кокнига мортчис
 Муо дасмод плуг...
 Бригада гөрө,
 Гөрө Ыб межатом,
 Кутчисис сija
 Тыртны көзан план.
 Жорнос 1) ылымон 2)
 Гөрисесезлис вадö,
 Вөрдөтö ылын
 Вира чужомбан.
 Кин нијө вермас,
 Кин кутчисас ыкөт?
 Отувтөм ужис
 Ыжыт шогмө вын!
 Межатом Ыббез
 Тыртöны вил зыкөн...
 Вицотан ужлө
 да радуйтчө сін!

Со-гора гымон
 Сыланкылыс киссö,
 Кыз шерон жоссез
 Лезö зельит нөв.
 Ыб-шөрын знамја
 Сöз лысваон миссö,
 Окалө сijö,
 Нулө асыв төв.
 Шөралө лемек

Мулис көзыт морос...
 Кажавтөг шогмө
 Виле-вил лека.
 Мушкөмон вужыс
 Жог турунлөн орö...
 I сөд домасөн
 Зардө гөрөм га.

М. Лихачов.

Феврал, 1931 во,

- 1) дөрөм
 2) Пөсалом.

Типографіјаса роботчыча

Делегатка.

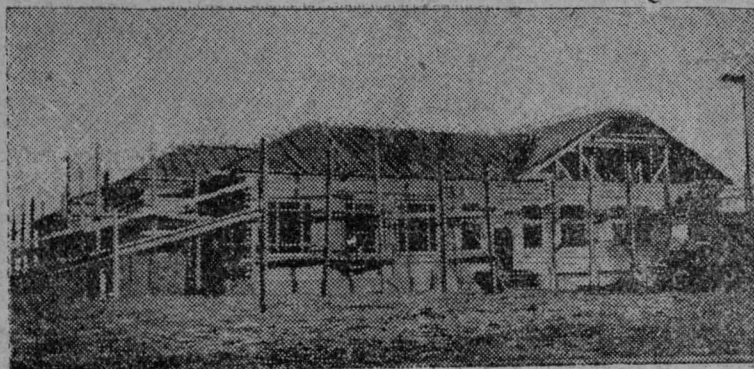
(кывбура-вист)

Коркө, абу торја важон,
 Војшор сиктö воис жорт.
 Рытын чукөрмис собраннө:
 Локтис комын сајас морт
 — Војшөр сиктын — шорла дорын
 Воссис выј вöчан завод.
 Сöмын ужыс сені омөл.
 Жөвсö вајыс зик оз сод —
 Уна ем-на Војшор сиктын
 Кулак кывјөн сылыс кај
 Отсөг сещөмјас оз сетны.
 Сöмын налы ставсö вај.
 Воис сиктö. Панис сорни.
 дорјыс абу. Отнас куш.

Медса омөл — гөл жөз костын
 Кор ми огö нуö уж.

* * *

Первој ставис — кызи колö..
 Мунö сорни гөгөрбок.
 Мукөд шуö — „мы-пö лоö
 Мөслөн жöлыс оз-кө ло?“
 „Мөскыд бура быд лун лыстас
 Сöмын сijöс бура верд“.
 Вомјас топкајаслөн пист!
 „ — Жöлыс мшалаыштас, дерт“!
 „ — Сымда-мында жөвсö вајам,
 Огö прөтив мунö зик.
 Нуам быддун колан пажсö,
 Кор і метра, кор і кык!“
 Сöмын ез мун дела шаңа.
 Мыјөн понасис доклад...
 Мыјөн бостис кывсö Вандö,
 Пырыс пыр-жө водш лад.
 Кулак самөн одыс жöзыс
 Војшор сиктын уна ем.
 Кулак ордын — пызан сајын
 Налөн жөгөссөма вем...
 Кулак ордын — румка бердö
 Налөн домалöма кыв,
 Кулак јуктөдö, шөш вердö,
 Сöмын вөзөс — сыног сыв!
 „Менам мөскөј — бура төда,
 Вајө жөвсö өви паң!“

Тази кывнас вöли лөгö
Кулак вомöн сылыс-Ваң.
„Сымда ваңны—сувжöй потас,
Мынам тїяны, ал ог?
Ог, ме сет неöтї вогöс
Выј заводöз—абу мог!“
„Тöдä-мыјла таја корö...
Оз ков вїставлыны мем.
Мыјöн уңжык кывнас дорö—
Сымын уна бостас сöм!“
Ставöн шығыс—мужїк, баба.
Керка тырыс логї шум.
— „Јöv ог сетö! Абу! абу!
Кытыс воїн—бөр вај мун!“
Кулак зүгжö шедöм Ваңлөн
Кöзöм көјдысыд ез вош.
Сїја мелї, мыжтöм каңмоз
Шуда малалыштö тош.

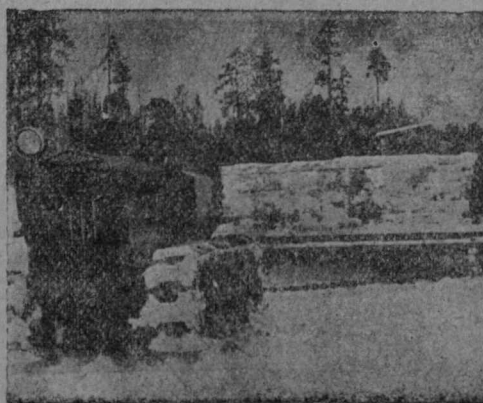
* * *

Сїја кадö—пызан дорö
Фелегатка пегїс—чурс!
Пондїс вїставлыны гора.
Ставлөн вылö лыбї жур.
„Мїјан сїктын—јöла фронтын
Гырыс тыдовтчїс прорыв.
Щöщ ме тани тајö понда
Кöсја шуны гоз-мöд кыв.
Тани вїстала ме ставсö
Кöнї збылыс—кöнї лöж.
Менам думöн Ваңлөн ңавзöм,
Сылы доныс—чегöм грöш.
— Енö кывзö сылыс мојдсö.
Ваң-кулаккöд öтї гоз.
Тöдä ме-мыј квајт пуд јövсö
Поэö тыртны ворсїг моз.
Сїјö шуö—„норма гырыс
Сымда сетны—потас сув!“
— Ваңö! Јöлыс лоас тырыс
Кор кулакöс онжык ңув.

Менсым-тенчыд јöла скöтöс
Бура тöдö сїктса јöз.
Кöрым ставлөн абу пöлöс
Ставлөн öткoд—комї мöс.

Скодка вылын—тöлыс сајын
Ставсö, зүгїс тенад вом.
Јортјас! Шуам вајö ставным
Öтдор ужды—вöчны пом.
— Тани пöрјасалыны меным
Ставным тöдäд—абу мог.
Ваңлы есканыд кор,—сöмын
Меным сїыс јона шог!
— Тöлыс сајын—бөрја скодын
Прöтїв кыңзї—кыв ез вöv.
Сїја лунсаң выј заводö
Пондї нуавны ме јöv.
Меса аңа аслам сїнмөн,
Понда мерајтны быд лун
Вајö мöскыд-öтї мїтрөн—
Алї уңжык мїтрөн лун.
Вöлї велöдöны менö
„Мöслөн—кыв вылас-пö јöv!
Сетан сїлы буржык көрым,
Лоас гожöмкoд-пö төв!“
— Ставным тöдäд—мїјан көрым...

Ізас сорөн—ізас тор!
Воса ізас куңкöд сорам
Чужјам мöсасы—„јез да сој!“
— Черї абутöмјас дырї,
Шусö—черїкoд-пö рак.
Мöскыд ізас тор кор јрö...
Лыстан дозö оз і лак.
— Ставлы таја торјыс јавнö,
Ог-нїн паскөдчы ме тан.
Сыыс сöлöм вїсö ставлөн
Сöмын текoд кыңзї Ваң!
Öтї мöскыс вöлї нуа
Лїтра-жыңјөн кымын лун!
Збылыс-векыда кө шуны
Ылöз сїјөн он-на мун!
— Сöмын вежон кымын бөртї
Корны тырмїс мејам сам...
Выј заводыс ваї öтруб
дас көкјамыс кїлограм.
Пöжöм ізас пыщкын сетны
Пондї мöсасы öтруб тор,
Аграномјас кыјвас сертї
Сегчö сорыштавны сов.
— Пондї бостны выј заводыс
Вакод јövсö гортö бөр.
Пондїс лун-лун јöлыс содны...
...Вöлї дозјö оз-нїн төр!

— Сїнлы тöдчö—јöлыс содö
Кык лун колас—содö кык!
Коркö мöфыс—выј заводыс
Јöv дон вылö вај жмык!

Öтруб—жмыка—кöрым чöскыд!
Јöлыс содї нöшта вїт...
...Талун луннас менам мöскöј
Сегїс стöч—дасöвї мїтр!!

— Öнї јövсö быд лун лыдда,
Аңа ассым мöсасы шуд!
Мöскöј бура вердöм пыддї,
Сегö луннас—матö пуд!

Менам важөн ез вöv полöм,
Öнї, дерт-нїн, абу дук!
Менам тöлыс мысты лöд
Выј заводын—дас вїт пуд!

— Öнї думыштöј вај-тїö...
Кöнї омöл—кöнї бур!
Омöл јортјас сїја—мїјан
Важкoд зумыд-пемыд јур!

Бура грамотаа мортлыс
Зүгны велöдöм оз ков.
Кодї тöдö таја торсö,
Јövсö вајöмыс оз пов!
— Вајö—артыштамö гөгөр,
Вајö бырöдам прорыв!
Ваңкoд мөвпсö вужнас чегам,
Сетам ассаң чорыд кыв.
— Регыд котырчам колхозö,
Бурис лоас јортјас сек!
Выл колхозö—öнїја моз-жö
Воңа пырыс-лоа ме!
— Пырам ставөн—том і пöрыс!
Мужїк-баба, зон і ан!
Сенї—вїстала ме воңвыв—
Теныд места оз ло Ваң!
— Јöлөн отсöг—огö квајтöс...
Сетам уңжык. Нöбам öш!
Пондам бурмöдавны скöтсö,
Сїз-жö-кöрымјастö щöщ!“

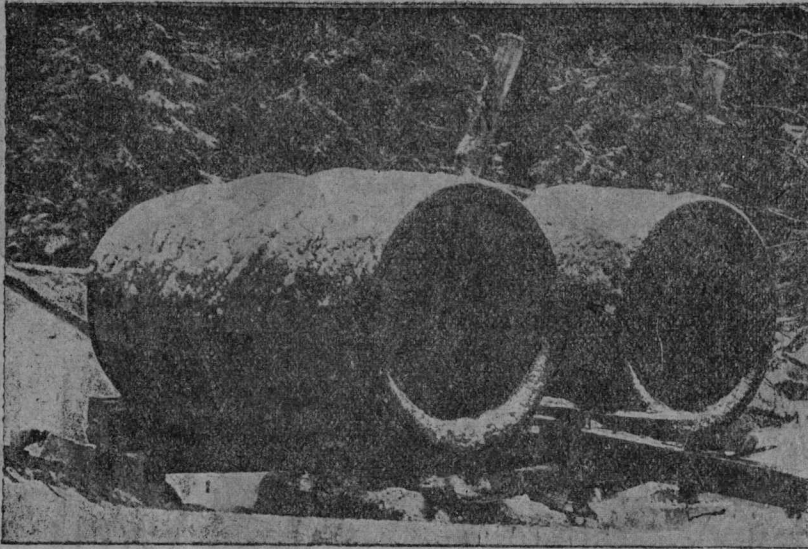
* * *

Сорнї мунїс сїја бöрын.
Ез-нїн сетчöз, торја дыр.
Збылсö быдсөн гөгөрвоїс,
Шуїс кывсö сен-жö пыр.
„Кодї за...?
...Ме лыдда...комын.
Кодї прöтїв...? Прöтїв кык!“

Подкулачык пїңтöм вомыс
Скөрла резö језыд быг!

* * *

Војшор сїктын-выј заводын,
Сепаратор жургö—гор.
Таја сїлонда, мыј јöзлөн—
Мöвпјас черї мїјан дор!

Кытчө сінө Тіма Вен

(„Оломлөн өд“ кывбур куза)

Пармазон

„Ударник“ 3-4-өд №-ын Ізјур Іван кымынкө кыв гижөма-нын вөлі Тіма Вен ылыс. Ме тани көсја сјјө кыв-бурсө пыдысаңжык візөдлыны.

Мыј ылыс Тіма Вен асас кыв-бурас гижө? Гижө өнја олөм мунөм ылыс (сіз-кө позө шуныс), олөм өд ылыс („олөмлөн өд“ нима кывбур-рыс).

„Бешеннөј“ темп олөмыс бостөма кытчөкө гөнитны кыккоқыв өдзөма.“

Сы-ногөн олөмыс „бешеннөј“ темп-пөн мунө да талалө, дрөбітө туж выввыс, а кытчө мунө ачыс оз төд. Кыз шуласны, мунө „без рула і без ветріл“. А вермас-ө кытчөкө мунны мет (цел) куттөг? Оз. Сјјөс зев бура автор гөгөрвоө. Сөмын медым тупкыны, унаыс „кытчө“ кайтөм бө-рын вөчавізө щөщ:

„Кытчө-нө гөнитан борда?“

„Сотсіалізмланө!“

Сөмын тајө вөча візөмыс каятчө неувереннөј шыөн: „воан-ө? Он-ө чегјав коқјастө?“ Оз весіг сотсіал-ізмгө гөнит, а сотсіалізмланө.

Сесса тајө ғырыс өд (темп) му-нөмыс Тіма-Вен-өс шөјө воштө: кыт-чө та өдјасө, „бешеннөја“? Візөдө—өдыс камјөдлө чужјалө важ олөмсө, весіг НЕП-өс-нын щөщ тімбылтөма:

„Усөма ныр вылас Шыр купеч НЕП... (туј бокө тутөма тупласө воп)...“

Тіма Вен ногөн НЕП-өс колө гө-гөрвоны кыз непманјаслөн торговла, сесса нинөм. Тајө, дерт, абу вескыд. Тасаң петө выл мөвп чужтөдыс: ем-ө өні НЕП-ыс?

Кор НЕП-өс чужтөма темп да кор сылөн ызыс (нопјыс) тутөма тужбокө, мыјла өнја кадө НЕП-ыс? Со мыј-јас тас петөны. Медса-нын оз јітчыс-сы сјјө, кор НЕП-сө пуктө кыз шыр купечөс (подразумевајтө непманөс). НЕП—політика. Абу төргүјтан полі-тика. Абу неуна ыжыджыктор, а јона ыжыдтор. Медым гөгөрвоны сјјөс, колө візөдлыны пыдөжык, жужыд-жыка, мыј да коді вөлі НЕП-сө чуж-тысыс.

Візөдлам-кө буржыка војна бөрсө овмөс вылө, оласног вылө, секі ад-зам—НЕП абу төргүјтөм. НЕП—сложнөј да зев колан політика. Сјјө кыпөдіс вынсө том Совет Респу-бликалыс да мырсыс јөзлыс војна бөрсө кессөм овмөссө течны, зонтыны, оласногсө пролетаріаталыс да гөла-шөркофдема олыс кресваналыс бур-мөдны. Сөмын НЕП-өн мі вермім та өдја (женідік кадө) муны овмөс зонтаан (восстанов. период) кадө да вужны выл овмөс течан (рекон-структивнөј) кадө. Ез-кө вөв НЕП, мі, ескө, сотсіалізм течөмсө нөжмөдім. Ез-өд вес НЕП-тө лезігөн Ленин јорт шу: „НЕП-овскөј Россіјалыс лөө сотсіалістическөј Россіја“. Сјјө збыл. Сылөн кывјасыс імітісны. Мі пырім сотсіалізм медвоца кадө. Көв і пы-рім да оз ков вунөдны: НЕП выјым-

на, ловја-на. Молотов јорт та ылыс шуліс: „Что мы еще работаем в условиях НЕП-а, что НЕП мы еще не изжили. Конечно, НЕП 1931 г. не НЕП 1921 г., десятилетие НЕП-а внесло немалые перемены“... (візөд газет „Правда“ 42 (1847) №).

Мыј НЕП нөшта выјым, мыј НЕП пөшта ловја-на, сы ылыс вісталө быдлуңја олөм мунөмыс. Од НЕП дырјі мелкотоварнөј, собственическөј отка овмөсјас тојјасөс моз чужтө-ны јөз труд вылын олысјасөс (неп-манјас, кулакјас, спекулантјас да мукөд). Көт налыс јөз вылын нарвіт-чөмнысө і кыщалөма законјасөн,— најө гусөнік-назөнік піскөдчөны, зі-лөны јөз кін жар куравны. Налы еща жар курадөмыд,—колө капітал-ізм сісстема. Заводитчөны вермасны сотсіалізм стрөітысјаскөд. Медса-нын јөсмис вермасөмыс сесаң, кор кокув подныс кутіс вошны—кор коллек-тивјас мөдісны быдмыны. Адзөны, нарвітанторјыс бырө. Сувтөны актів-нөја тышканы. Сјјө тышыс, коді быдлун чорзө колхоз течөм гөгөр, промышленност течөм гөгөр, быд-ужын, мунө уна сікас формаөн. Быд-сама пакөст вөчөмөн, жүгөдлөмөн, сотөмөн, віјалөмөн, классөвөј врајас (кулакјас, непманјас, поп-дак, спеку-лантјас да мукөд важ вөсна пессыс-јас) торкалөны выл олөм течөмсө, назмөдөны өдсө (темпсө). Тајө тор-касысјасыс, Тіма Вен ногөн—важ мір. Абу торкасыс, падмөдчыс мір—важ мір, коңөрмір, бөрдыс мір. Жалыс петө—бурөдыштны колө. Полө сјјөн, мед, ескө, бурасөм бөрас ез песовт ассө. Сјјө зев бура автор гө-гөрвоө. Сөмын мөд ногөн візөдө,— візөдө жалітомөн. Сылы сөлөм пот-төчыс жал, кор важ мір

„Пелөсын сулалө носөвөј чышјанө сінвасө чөжө да Пінсө јірөмөн локысла лымзалө бөрдө...“

Кызі? Бөрдөмөз воштаныд?—көсјөма шуны тајөн да кылыс абу бергөдчөма. Көт і абу шуөма да шу-төгыс позө гөгөрвоны. Важ мір оз вөзас, важ мір бөрдө,—колө-ө міјан косасын бөрдөкөд? Со кущөм вы-водјас Тіма Вен-лөн. Та выјөз воіс бешеннөј темп вылас лөг петөмла, медым олөм мунөмсө назмөдыштны. Мөдтор оз вермы лоны. Мыј лөгыс петө темп вылө, сјјө төдчө уналаын „кытчөкө“ кайтөмыс да мукөдлаыс.

Важ (лыфдыс капіталіст) мір ез-на јөршітчыс пелөсө. Оз-на сінвасө јона којав носөвөјад. Сылөн лөгыс, сылөн локыс шыг көјіналөн мында. Оз бөрд,

Нобдинса Виттор

ЛЕБЕДЕВ ГИЖОД ВЫЛО ВОЧАКЫВ

„Настук—оператта автсраан, М.Н. Лебедевсаан, воис меным зев ияте-ресной пісмө. Сійө (пісмөыс), меногон, представлаето щөщ общественной ин-терес. Сы понда ме ог көсјы колны сійөс куш ас-костын вижөм выло, а јукса, кыз шуласны, лыдыясакөд да гижыясакөд.

Со мыј гижө Лебедев (рочөн—ме петкөдла медса „јон“ местајассө пі-мөыс):

„В прошлом году (1930-м. Н. В.) Вы писали мне, что перелагаете на музыку мою оперетку „Настук“, что подготавливаете ее к постановке на сцене и проч. Но теперь оказалось, что эта оперетка ни к чорту не годится. К такому заключению пришла, по крайней мере, коми критика, назвавшая оперетку кулацким произведе-нием... В чем тут дело, хоть убейте, ничего не понимаю. Оперетку я писал весной и летом 1929 года, когда кулак еще не чувствовал над собой грозы и вел себя вызывающе... И, наконец, оперетка рисует только один маленький эпизод на фронте классовой борьбы, а отнюдь не клас-совую борьбу в целом, так что пред-являть к ней такие широкие требо-вания—прямо смешно и неразумно. Вообще наша коми критика настолько чутка и беспристрастна, сколько

а вермасө. Вермас-кө-гөщ орөдас. Ад-зам да кылам, мыј керсө став капи-таліст мірыс. СССР пыщкын капи-таліст коласјас (кулакјас да мукөд) сиз-жө. Вескавалы на гыж улө—он-ө тивөбты. Тани Тіма Венлөн аслыс пөлөс нырыс, аслыс пөлөс гөгөрвоом, аслыс пөлөс мөвп. Тајө ставыс ты-довтчас сөмын секи, кор вижөдлам неуна возөжык. Тајө возөыс—сомьен-нө. Сіјө сомьеньыс—реконструксіја јылыс. Сыног артмө: көт ми рекон-струксіјатө і вөчам да вөчам капи-таліст самөн: на ног ужалөмөн, јөзөс нарвитөмөн, јөзлыс оломсө зескөдө-мөн. Мөд-ног-кө: ми оломсө стрөитам на моз-жө, најө лад моза. Весіг, со, ортчөн пукалам сіјө реконструксіја вөв вылас:

„Ыргөн вөв вылын гөнытыс абу өтнасөн
Истукан сар,
А став СССР!...“

Тајө сөрөм. Ортчөн пукавалны ка-питализмкөс—сізнад, дерг, а оө шуөм, мыј ми став оломсө течам капитализм самөн. Либө мөдног-кө гөгөрвоны: капитализм рационализатө ја нинөмөн оз торјав сөтсализм реконструксіја-ыс. Збыл вылассө-жө зік мөдног. Востам ужалан ногсө, стрөитчан под-сө—стаг ныс торјалө. Серіи-кө ужалан ногыс, стрөитчан подыс—озырмөдчы-ны өт ка јөзлы, тилө ны-пессыны кынөмі іөт вөсна—милон лыда јөзлы—тани м іјаи миллион лыда јөзыс—вөчө-ны асланыс оласногсө да овмөс под-сө. Тіма Вен серті артмө: мыј ми ог тилө ј ставыс капитализмлы маст, капи-талізмөыс ог мынөј. Со кушөм Тіма Вен гижөдлөн сныслыс. Тајө мөд-јассө і велөдө ассыс велөдчыс-јас сө „Подув вөр“ жур-налө кывбур-сө, дезөмнад.

Случајнө-ө тајө? Ме думыс абу. Гел унаыс Тіма Вен ташөм сама

еерпасјастө петкөдліс аслас гижө-д-јасын, сөмын ташөм чорыдасө, ташөм образөн ез-на шыөдчыс. Возза јы-выс гижлім. Чајтлім справітны—вес-көдны гижан ногсө.

Оз вермы, али оз көсјы? Оз көсјы. Вылынжык гижөм нол пыкөдө пык-сөма да разөдө ассыс важ ідејасө: капитализм олом јылыс, выл олом тејөмлы недоверіјө јылыс, ылаө классөвөј врајас бөрдөм јылыс да мукөдтор. „Бешенној“ темпө олом выло ескөмыс пу грөш дон абу. Кытчө мунам? Кытчө воам? Огө-ө нејалө кокјаснымөс? Оз-ө поз клас-сөвөј врајаслыс („важ мірлыс“) бөр-дөмсө дугөдны? Со кушөм вопрос-јасыс Тіма Венлөн,—„Оломлөн өд“ кывбур серті.

Тани Тіма Вен нөшта-на өтчыд петкөдліс ассыс тыр чужөмбансө—буржуазной идеологіјасө, буржуазја дор төжысөмсө. Көт, ескө, гижөд нымсө бөстөма бурөс („Оломлөн өд“) да сіјө нымсө лоөма сөмын сајөдөн, шірмаөн, код сајын мытчысөны став мичлун выл форманыс важ төдса „Трипан Васјас“ да на вылын језді-тыс важ мір—капитализм мір. Навыс торјөдчыны, наыс сновтчыны, кыз сөломтө оз поз кык пелө торјөдны, оз вермы Тіма Вен. Сылы век ка-жітчө, (гашкө касвітчө-нын да?), важ мірлы колө на лолыны кад, колө-на сылы олыштны, мед нөшта-на унжык петкөдлас ассыс „культура“ паскөдан ногсө. „Страх і трепет“ Тіма Венөс бөстө, кор думыштас важ мірлы пом воом, важ мірөн бөрја сінвајас сөз-төм. Оз вермы крепітчыны, оз вер-мы гижтөг овны: жал мөвпјас асныс летны вөзјысөны... Од важ мірыскөд јитчөма натсөнал ідеја.

Тајө гижөдас Тіма Вен сінө өті мөвп: выл олом течөмлы недоверіјө. Көт сіјө недоверіјөсө кызсурө гудра-лөма да төдчө зев бура.

ровка и фанатично-придиричива, а это не говорит к ее пользу. Ничего конкретно она не устанавливает, а сыплет общими фразами да попутно обвиняет почти всех авторов (в том числе, и Вас) в „мелко-буржуазном грехе“, вот и все. А на такой критике, я думаю, коми литература далеко не уедет. Это звучит ересью, но это так... Вся эта история крайне взволновала меня. Можно и должно критиковать, но нельзя же это делать по допотопному правилу: разудись плечо, размахнись рука. Нужно же соблюдать справедливость, а не поступать так: вали валом—после разберем“...

Тащом „взволнованной“ писмо гижо Лебедев. Ме сылы вочакыв исти зев „спокойной“с. Гижі рочон-жө, инди тащомторяс (вистала комиён):

„Кот еско шежантор быгтө, „Настук“—ид тенад бостлис 1929 воын конкурс вылын 2-од премия, а они (1931 воын) сешом чорыд критика улө вескалис,—сөмын ме зик-жө ставнам сулала, сижө критика дор. Те-од ачылд тодан, кызи дожалө онија, пролетарской критик быд литературной произведенийнө. Медвождор сижө „виждө вужас“ („зрит в корень“), кушом кадын петөма произведенийнөыс, мыј сижө сетө оломысы, кушом класслы вајө полза. Тенад „Настукыд“ петис 1930 воа декабрын, кор вөли муно чорыд классовөј тыш, кор паскыда заводитома нуодны наступленьнө капитализма нога элементяс вылө. Критикыд та-серти и дожалис произведенийнөтө;

Выл коми ныга

Сыктивкарын зонтелөны параход

сылы медеша делө, кор гижөма произведенийнөсө, а медјона интересуйтө—кушом обстановкын петөма сижө светас. Бостам коть вожа коми гижөдјас мијанлыс (Илла Васлыс „Муноны“—поэмасө, Тима Венлыс вистө „Трипан Вас“, тенсыд „Гажакык, коми јоз олој“, менсым зев уна кывбур): петан кадјасас најө вөвалыны, гашкө, актуальнойсө, а они некытчө оз тујны. Ставыс—либө мелко-буржуазной, либө национал-шовинистической. Ме гижли ворсатор „Рытја“, көсји петкөдлыны кулакјасөс, кызи быран классөс, а артөма лөктор. Сылыс лөксө, шогмытөмлунсө ерд вылө петкөдис критика, мијан коми критика, Микајлө Николажевич! Те чајтан, ме ег јерепенитчы? Ок, јона первојсө дорји ассым произведенийнөс. А кор пыдөжык виждөли да жужджыка мөвпышти,—збылыс некытчө тујтөм гижөд, ворсны сцена вылын оз поз. Сиз-жө и тенад „Настук“. Ме вөли конкурс журі вылас (вескавлі, ачим еско ег вөв шлен-да). Оботуров јорт сылы сетис зев бур отзыв. Бөрвылас ме вөчи сылы музыка (технически егө вермө секі пуктыны сцена вылын). А они сижө збылыс оз туј. Менам став музыкасыс коми сөмын өвитор,—сыланкыв „Зор пөрыс гөзјалөн рамиңик ныв), коді оз мун оперетта текстас, а сүјөма сетчө кызи бөкөвөј сыланкыв). Мыјла оз туј? Оз отсав социализм стрөйтөмлы, оз јосмөд классөвөј тыш, сижө и оз туј. „Убивајтчыны“ нинөм-

ла, колө сөмын гөгөрвоны (осознать) да сөгласитчыны. Коді оз көсји сижө вөчны, оз вермы шуыны советской, торја-нин пролетарской гижысөн“.

Оз тод, гөгөрвоас-оз Лебедев менсым тащом вочакывјөс. Оз-кө гөгөрво, оз-кө көсји гөгөрвоныс,—ферт, лөк, ме но гөн. Оз поз ставсө валитны коми критика вылө, кор аслад тыдалө нелучкыд. Ем зев бур (коть і чорыд вывти) роч-пословитса: „На зеркало нечего пеняте, коли рожа крива“. Коть і абунна зев вылын мијан коми критиканым, сөмын классөвөј идеология бөксан кужө разбиратчыны.

Выл коми ныга

Редактсijасан гижöджас

2. МЫ ЛОÖ ПОЕЗЬЯЫС

Поезья заводитчö сек, кор общест-
веннöй морт (мöд пöлöс-öд оз вермы
лоны) ассыс чувствосö да мөвпjассö
сетö образа формаөн.

Тайöс позö гөгөрвоны таз: шум,
сиктö воис трактор. Сы жылыс колö
гijны кывбур. Гijныс ассыс чувство-
сö (трактор воомсö кызi сijö гөгөр-
воö) да мөвпjассö (мыj гijныс мөвпа-
лö трактор воом jывыс) образөн
гижö кывбурö, доңалö збыл олöмсö
(действительностö). Унаөн-на образөн
гижöмсö оз лучкiа гөгөрвоны, чайтö-
ны сijöс сöмын мiча кывjөн гижöмөн.

Медым буржыка гөгөрвоны образөн
гижöмсö вайöда öвi пример. Бостам
Фемjан Бедныjыс кывбур „Меным
мамö домiс пыр“*) Сени гижсö Мику-
лаj жылыс, кодi мунö гөрдармiяö да
кодöс рöдвужыс оз щöктыны мунны.
Сöмын Микулаj на вылö вiçöдтөг му-
нö-жö. Быггöкö нинöм жылыс i гijны.
Фемjан Бедныjлөн-нö со мыj артмö:

„Меным мамö домiс пыр:
мыjла мунан?
Рöдвуж локтiс керкатыр
петан лунö.
— Кытчö-нö те Микулаj,
кытчö мунан?
Армiяад ем-нын таj
jöзыд уна.
Большевикыд öнi jон,
jон-нын тетөг.
Мыj вылö-нö тенад зон,
вежыд петö“ да с. в.

Тайö сыланкысö кывзигөн кажитчö,
быггöкö Микулаj оз-нын бур вылö
мун. Веег жалыд щöщ петас. Мыj
морла-нö ескөн суjеö армиjас? Ми-
кулаj заводитчö ачыс вiставны:

„Копыртчылi улöç сек
ме рöдвужлы

*) Тайö кывбурсö комiдiс Iьяа Вас.
Колö шуны—комiс jона улын рочевыс.

— Кутны шедöм вöласö
колö кужны“.

Та бöрын кывзысыд i сылысыд
кутас переживайтны Микулаjыс чув-
ствосö: мыjла колö советjасöс дорjы-
ны мунны армиjаö. Ме чайта, быдөн-
лы тайö сыланкыжыс сёлöмöç ijжö,
кöт-i Бедныj абу-нын сецöм кывбер-
тасjасөн гижöма-да.

Кызi кывбурас Фемjан Беднöй пет-
кöдлö гөрдармiяас мунöмысыс ко-
ланлунсö? Öд, кывбурыслөн сijö ме-
дыкiа темаыс. Фемjан Бедныj ассыс
чувствосö да мөвпjассö сетöма Мику-
лаjы да сijöс (конкретнöй образөн)
петкöдлöмөн сетö лыддысjаслы. Та-
щöм торjыс, кор гijныс ассыс чув-
ствосö да мөвпjассö петкöдлö збыл
олöмыс бостöм конкретнöй тор вылын
(образөн), а оз ассаң куш кывjөн
вiсталöмөн — медколантор художе-
ствоа быд гижöдын. Он-кö конкрет-
нöй тор вылын, а ассаң вiсталöмөн
гijан ассыд чувствотö да мөвпjастö—
оз-нын ло художествоа гижöд, а пö-
рö публитсiфикаö, кор гijныс ассыс
мөвпjассö вiставлö, доказывайтö. Об-
разjасөн ассыд чувствотö да мөвпjас-
тö лыддысылы сетны кужöмыс i
гijыслөн „талантыс“, творчествоыс.

Фемjан Бедныj ассыс чувствосö да
мөвпjассö сетöма збыл олöмыс бос-
тöм конкретнöй тор вылын; ужалыс
воjтырлы сёлöмöç ijжан образөн пет-
кöдлöма Микулаjыс армиjаö мунöм.
Оз ков вунöдны—образад меддонаыс
абу мiчлун, а ассыд чувствотö да
мөвпjастö конкретнöй тор вылын пет-
кöдлöм (абу вiсталöм—„доказитöм“),
Фемjан Бедныj кывбурад-öд абу-нын
сецöм уна художествоыс“.

Бостам В. Jогорлыс кывбур „Ми-
жан лiтература“ („Ордым“ 10 №,
1930 во):

„Мiжан лiтература,
öвi-кö,—
гажöдö, велöдö бурö,

Уел. № 8

мöд-кö,
кодjаслөн вежöрыс çола—
аслыныс сетöны вöла,—
сецöмсö вескыда пурö“.

Поезья тайö? Абу. Та дорыс-кö
вöлi гижöма частушка—инманажык вö-
лi. Мыjла? Сы понда, мыj В. Jогор
танi оз петкöдлы, а вiставлö.

Кывбурыд мукöд пöлöс художест-
воа гижöджасыс торjалö ритмөн (му-
зыкальностөн, напевностөн). Jамб, хо-
реj, дактиль, амфибрахiя—ставыс ас-
лыс пöлöс ритм. Частушка, шум,
торjалö ритманас (размернас) мукöд
пöлöс кывбурjасыс. Гijны бостыс-
jаслы оз ков вунöдны öвiктор—ритм
мед вöлi содержанныö сертыс. Та
боксаң зев тöдчана Выл Пашлөн
кывбур „Бордja воjас“. Тайö кывбу-
рыслы Выл Паш бостöма зев мунана
ритм. Ритмтö вынмöдö рифма, музы-
кальност кывбурыдылы содтöмөн. Риф-
ма—öтмоза кылан кывjас.

Медым ассыд чувствотö да
мөвпjастö образjаснад колны лыд-
дысылы jурас, кыз шуласны, зараçит-
ны сijöс, колö нöшта вынеöдны сijöс
художество кывjөн, мiча кывjасөн,
сравненьöjасөн. Öд, вөрлезыс чер-
төг нiөвi кер оз вермы вöчны, чер-
кö бостас—вöмiс вöчас, сiç-жö i гi-
жысдылөн. Кужтöма-кö гijан образ-
тö—лыддыс jурад нинöм оз кол.
Позö-öд гijны таз:

„Колхозлы шондi отсасö“.
Сöмын позö i таз:
„Шондi
колхозö щöщ пырис“.

Кужны художествоа кывjөн гij-
ны, тöдны гijан приjомjас—зев ко-
ланатор гijысjаслы.

Тайö торjассö i мiжанлы колö jурын
кутны том гijысjасыдылыс гижöджас-
нысö вiдалаигөн: кызi найö вiçöдöны,
олöм вылас, мыj сес адçöны, кола-
наöс-ö мiжанлы чувствоjасныс да мөвп-
jасныс, кодjассö найö петкöдлöны об-
разjас пыр. Сöмын тайö ещана. Ко-
лö нöшта вiçöддыны, вермöны-ö гij-
ны бостысjас ассыныс чувствонысö
да мөвпjаснысö суjыны лыддысjаслы
jурас, jона-ö вермöны образыслы сет-
ны образностöсö.

Локтан №-ын вiçöдлаам том гijыс-
jаслыс тащöм öшыбкаjассö.

Изjур Иван

СУЗÖDÖJ ЖУРНАЛ

„Ударнык“

Отв. редактор М. дорöнын Редактльегijаса шлен В. Савин Отв. редакторöс вежыс I. Пыçтин

КОМІЊІГАЛЕЗАНІН

СЫКТЫВКАР, Вадорвыз у., 38.

ВУЗАГҒҐНЫ ВYЛЪ КОМІЊІГАЈАС:

„ВYЛЪ ВОЈВYВ“ - Художествоа лyтeратура альманах. 80 лyтбок. ґоныс 42 ур.

Тайӑ альманахас вyтјас, кывбурјас, пролетарскӑй коми гыжыяслӑн.

Пролет рс.ӑй Коми гыжыясас сӑветјас IX-ӑд сјездлы. 16 лyтбок. ґоныс 15 ур.

Кывбурјас Коми гыжыяслӑн сӑв тјас областувса IX-ӑд сјездлы.

„Вӑрын“ — Роч вылыс комиӑдӑм сылан-ворсанјас („Вӑрын“, „Ключ“, „Мути чужӑм“, „Гӑрд Армия“ да „Вешы здо-лој“). 58 лyтбок. ґоныс 30 ур.

Тани посныӑк ворсанторјас коми театр репертуарыс.

М. Грыӑева. — Индустрija локӑ. Куимторја ворсантор. 42 лyтбок ґоныс 30 ур.

Зайомјас жылыс ворсантор.

Ильвапыс — Вермам. Вyт. 24 лyтбок ґоныс 18 ур.

Тайӑ вyтас гыжӑ вӑрлӑдӑм жылыс: кыӑ кулакјас торкасоны вӑрлӑзан ужлы да кыӑ ужалыс вӑйгырлӑн энтузиазмыс сӑтсiализм стрyйтӑм вылӑ кыптӑ.

Пед. Ген — Зелья. Нолторја ворсантор 36 лyтбок. ґоныс 30 ур.

Колхозјас течан уж гӑдӑрын классӑвӑй тыш мунӑм. Ворсны колӑ 9 мужичӑй да 5 нывбаба.

Сергеј Јурин — Колчак вылӑ. 22 лyтбок. ґоныс 10 ур.

Вyт гражданскӑй војна жылыс.

Тайӑ ыгајассӑ позӑ суз дны коми ыга лезанин магазиныс наложенӑ, плаӑ жӑн. Вит шайтыс кӑ унжык дон ыгајассӑ сузӑдан да сӑмсӑ возывыс ыстан — пошта рӑскӑд оз ков мынтыны

НЗЖ Коми
1-1

С У З Ö Д Ö Ј

ХУДОЖЕСТВОА ЛИТЕРАТУРА
КОМИЖУРНАЛ

„УДАРНІК“

ЛЕЗОНЫ ВКП(б) ОК-лөн КУЛЬПРОП да КАПП
ПЕТÖБЫДТÖЛЫСЫН КЫКЫС

„УДАРНІК“ журнал петкөдлө Коми муын, Војвыв крајын да СССР-ын социализм стрөйтөм, төдмөдө пролетарскөй роч да коми художествоа литературади, тышкасө классөвөй врагјаскөд да наја агентјаскөд парвіја генералнөй тувіъ вöсна, нуөдө кое партија натсіональнөй політікаыс кежласөмкөд, великодержавнөй шовінізмкөд да меставывса натсіоналізмкөд.

„УДАРНІК“ велөдө да быдтө том вым гіжыөясөс.

„УДАРНІК“-ын печатајтобны вјөтјас, кывбурјас, очеркјас пролетарскөй коми гіжыөяслөн.

Быд ударнікы, вөрлефисы, колхознікы колө сузөдны „УДАРНІК“.

СУЗÖДАН

1 төлыс кежлө — 30 ур

6 төлыс кежлө — 1 ш. 80 ур

3 төлыс кежлө — 90 ур

12 төлыс кежлө — 3 ш. 60 ур

Сузөдны погө поштөвөй быд отделельнөс.

